

Janakkala
Tervakoski • Turenki

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN KERTOMUSOSA 2021

Sisällys

Johdanto.....	3
1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi	5
2. Janakkalalaisten hyvinvointi.....	30
3. Yhteenveto.....	48
4. Suunnitelman laatijat	54
5. Kertomusosan käsittely ja hyväksyminen.....	55

Johdanto

Hyvinvointikertomuksessa on kaksi osaa: kertomusosa ja suunnitelmaosa. Tämä on kertomusosa. Myöhemmin tehtävässä suunnitelmaosassa kuvataan tavoitteet ja toimenpiteet hyvinvoinnin parantamiseksi sekä arvioinnin toteuttaminen.

Asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen on kunnan keskeinen rooli. Kuntalain mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia ja alueensa elinvoimaa sekä järjestää asukkailleen palvelut taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla. Terveystieteiden mukaan kunnan on seurattava asukkaitensa terveyttä ja hyvinvointia sekä niihin vaikuttavia tekijöitä väestöryhmittäin sekä kunnan palveluissa toteutettuja toimenpiteitä, joilla vastataan kuntalaisten hyvinvointitarpeisiin.

Edellä mainittuihin tehtäviin ja velvoitteisiin liittyen kunnassa valmistellaan laaja hyvinvointikertomus kerran valtuustokaudessa. Sen tavoitteita ja toimenpiteitä seurataan ja päivitetään vuosittain osana kuntasuunnittelua. Se toimii kunnan hyvinvointijohtamisen, strategiatyön, talouden ja toiminnan suunnittelun, arvioinnin sekä raportoinnin työvälineenä.

Tämä kertomusosa on yhteenveto janakkalalaisten hyvinvoinnista ja terveydentilasta eri lähteistä saatujen tietojen pohjalta. Valituilla tilastotiedoilla tai sanallisilla kuvauksilla nostetaan esille niitä asioita, jotka juuri Janakkalassa ovat asukkaiden hyvinvoinnin vahvuuksia sekä niitä, jotka vaativat korjaavia tai parantavia toimenpiteitä. Nämä tiedot auttavat edistämään kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä vaikuttavalla tavalla. Jatkossa on mietittävä myös uusia tapoja selvittää ja kuvata kuntalaisten hyvinvointia. Tavoitteena on kunta, joka on kestävä hyvinvoinnin paikka jokaiselle kuntalaiselle yhdenveroisesti.

Kertomusosa on laadittu hyvinvointiryhmän (HYTE-ryhmän) ohjauksessa ja sen ovat kirjoittaneet viranhaltijat eri toimialoilta.

Kertomuksessa huomioidaan kunnan roolin muuttuminen vuoden 2023 alusta alkaen nostamalla enemmän esiin laajaan hyvinvointikäsitykseen liittyviä asioita. Lisäksi kertomuksessa nostetaan esille korona-ajan vaikutuksia.

Hyvinvointikertomuksen toinen osa, suunnitelmaosa, laaditaan kuntastrategian laadinnan yhteydessä. Siinä esitetään hyvinvointikertomuksen kokonaisuuden analyysin ja kuntastrategian linjausten pohjalta tavoitteita ja toimenpiteitä. Samassa yhteydessä tarkastellaan tarkemmin taloutta ja elinvoimaa.

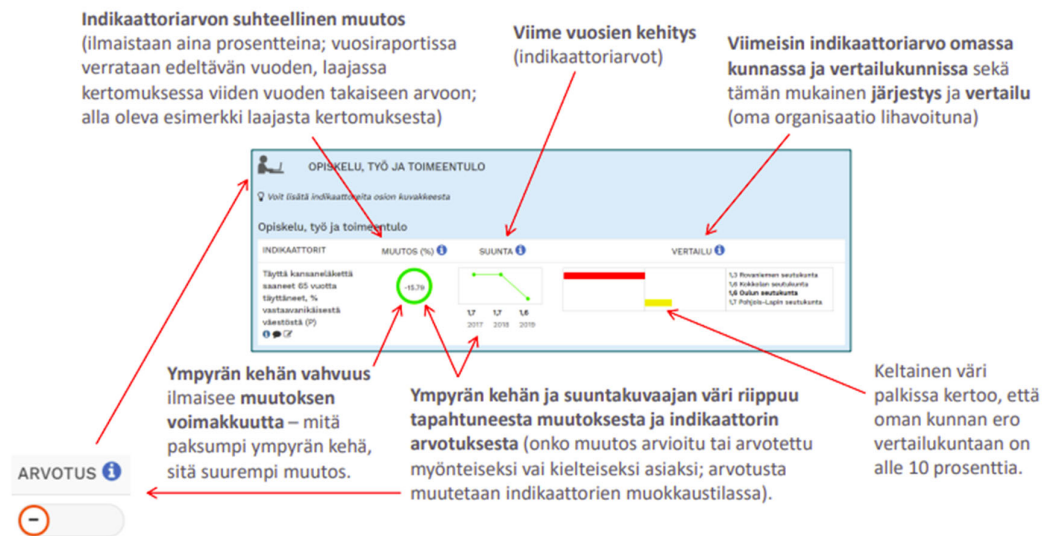
Hallitusohjelman mukaan hyvinvointi- ja terveyserojen kaventaminen tulee ottaa huomioon kaikessa päätöksenteossa. Väestöryhmien välistä eriarvoisuutta tulee vähentää myös hankkeissa ja ohjelmissa.

Hyvinvoinnin ja terveyden kuvaamisessa käytettyjen indikaattoreiden vertailukohteina on käytetty Kanta-Hämeen muita kuntia ja koko maata. Lisäksi vertailukohteeksi on valikoitunut Orivesi, Orimattila ja Vihti.

Indikaattorien tulkinta:

Indikaattoritiedon tulkinta

Värit palkeissa kertovat vertailukuntien tilanteen suhteessa omaan kuntaan seuraavasti:

- Vihreä palkki = vertailukunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia parempi kuin omassa kunnassa
- Punainen palkki = vertailukunnan tilanne on vähintään 10 prosenttia huonompi kuin omassa kunnassa
- Keltainen palkki = vertailukunnan tilanne ei ole huonompi eikä parempi kuin omassa kunnassa (ero alle 10 prosenttia)
- Harmaa palkki = indikaattoria ei ole arvotettu (indikaattoriin saamaa arvoa ei ole määritetty myönteiseksi eikä kielteiseksi asiaksi).

1. Indikaattorien ja muun tiedon osoittama hyvinvointi

Alla olevissa tiedoissa on osittain samoja indikaattoreita, kuin asiakirjassa "Laaja hyvinvointikertomus - raportti vuosilta 2017-2020", että teemoja olisi mahdollista seurata vuosien saatossa.

TALOUS JA ELINVOIMA

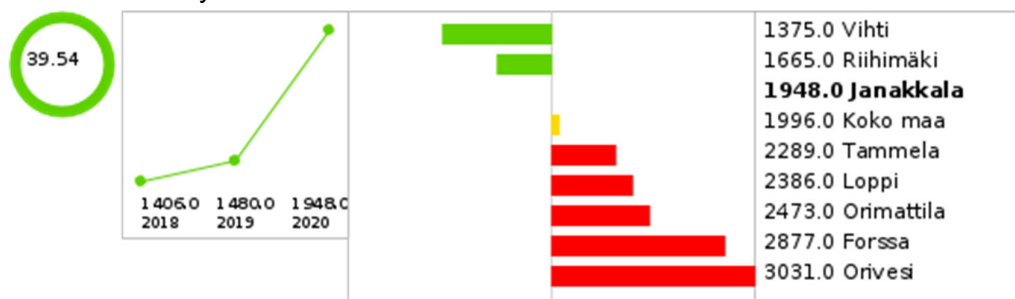
Tulot

%

Suunta

Vertailu

Valtionosuudet yhteensä euroa / asukas

Verotulot, euroa / asukas

Väestö

%

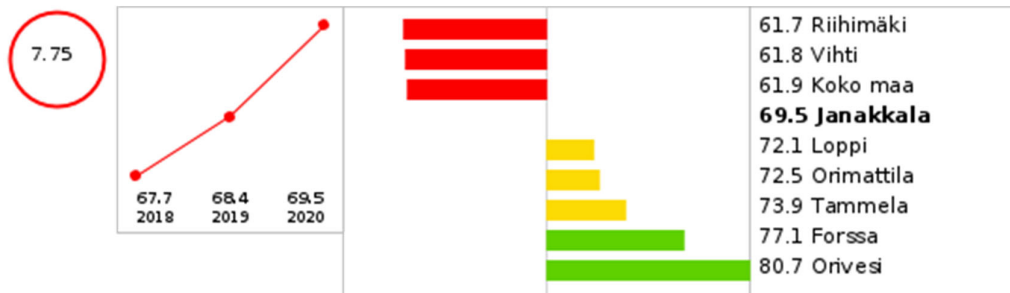
Suunta

Vertailu

Väestö 31.12.

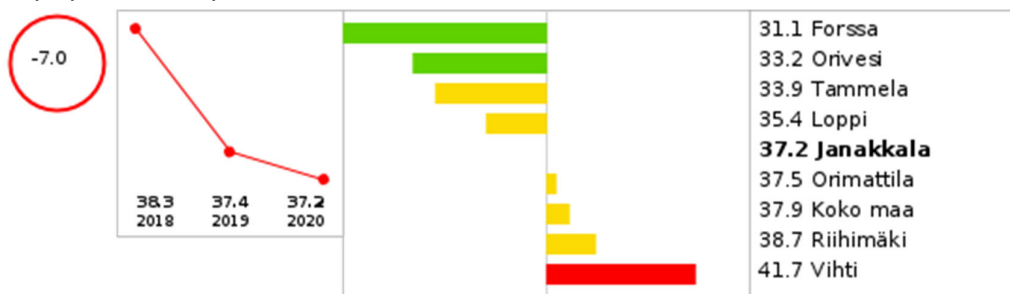
Huoltosuhte, demografinen

Muu kuin suomi, ruotsi tai saame äidinkielenä / 1 000 asukasta

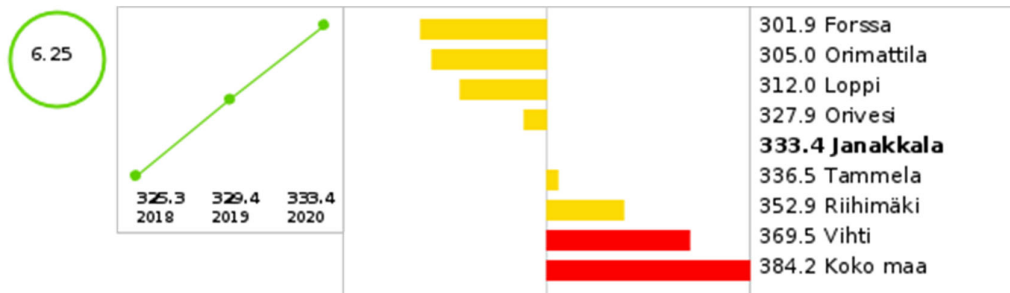
Lapsiperheet, % perheistä

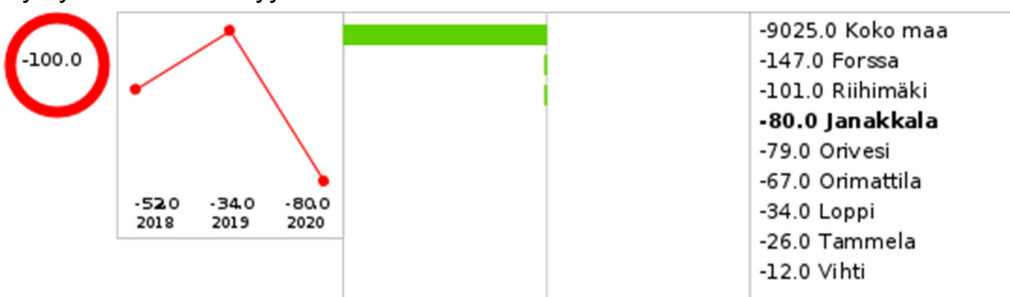
Yhden hengen asutokunnat, % asutokunnista

Koulutustasomittain

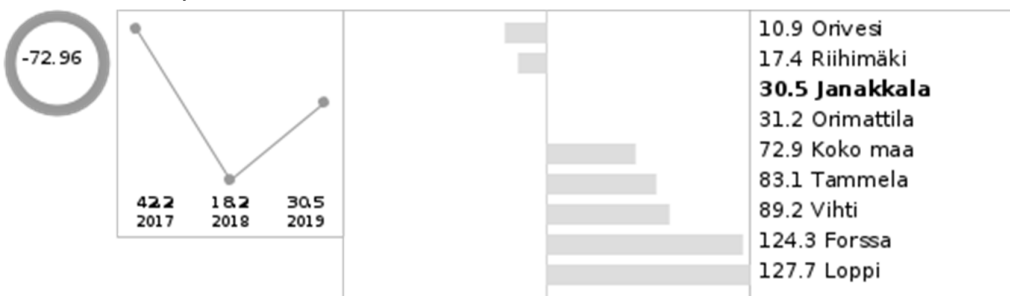
Syntyneiden enemmitys

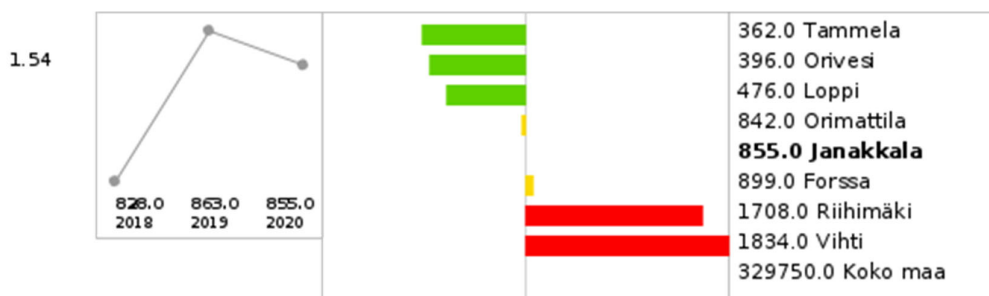
Ulkomaan kansalaiset, % väestöstä

Vastaanotetut pakolaiset / 100 000 asukasta

Tulomuuttajat, lkm

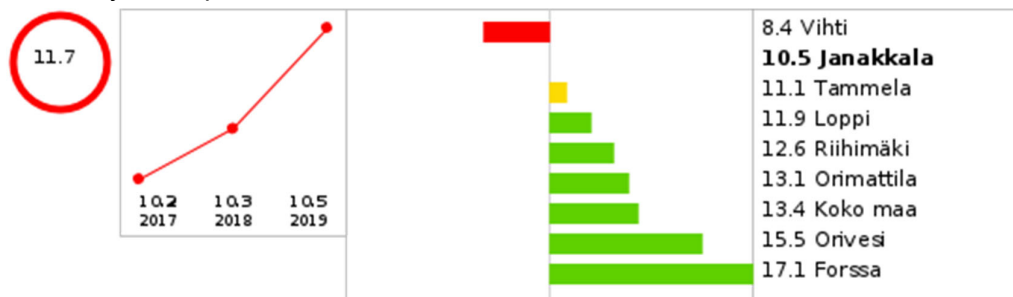
Elinvoima

%

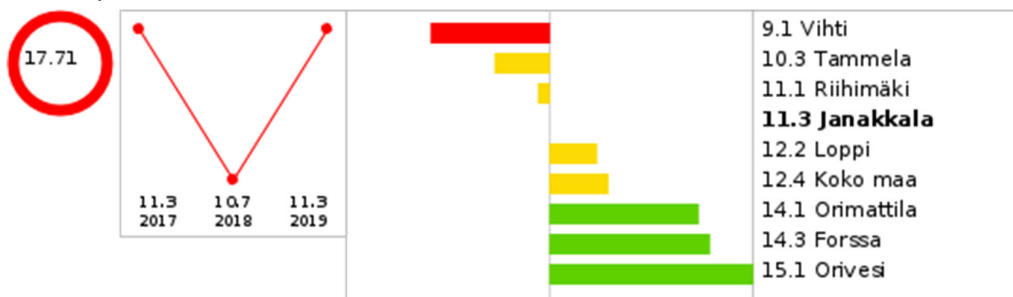
Suunta

Vertailu

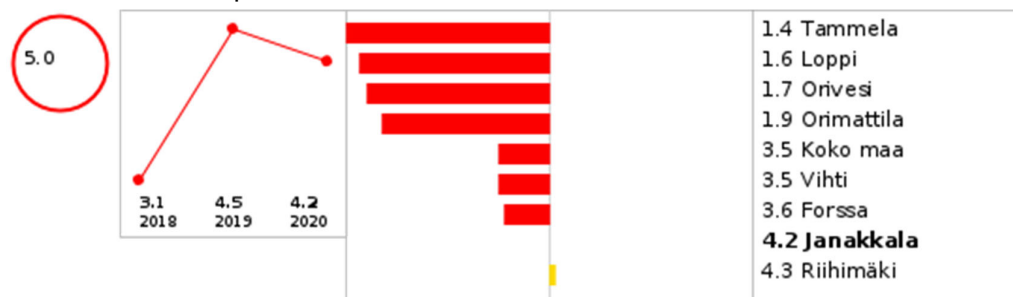
Kunnan yleinen pienituloisuusaste

Lasten pienituloisuusaste

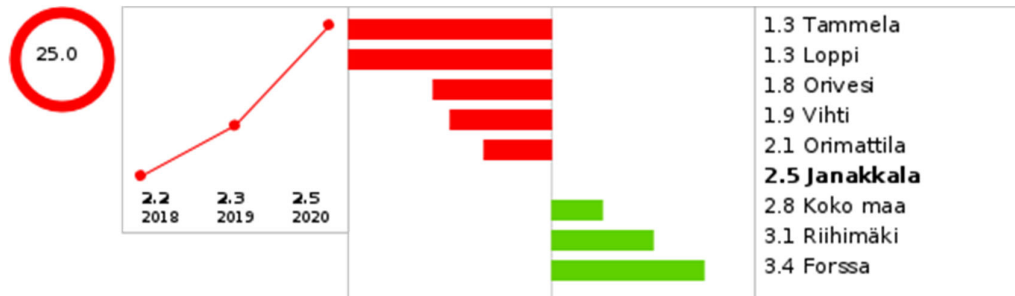

Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 18 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

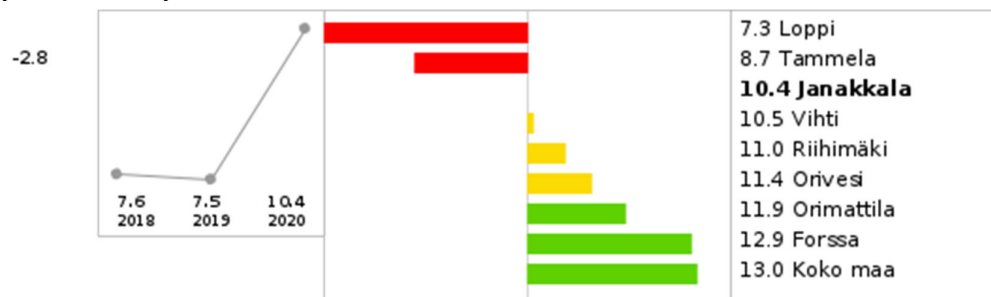

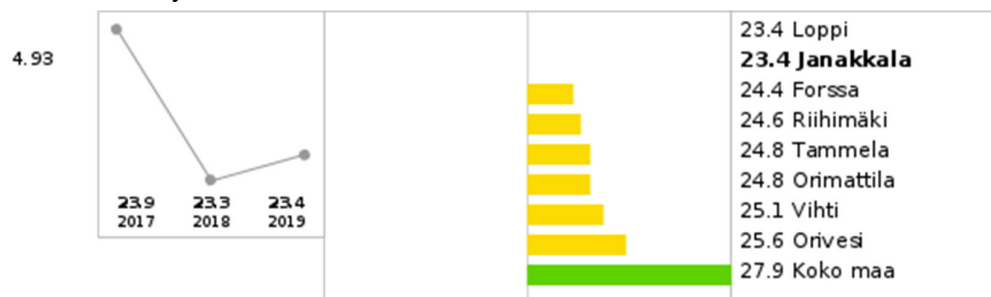
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Työttömät, % työvoimasta

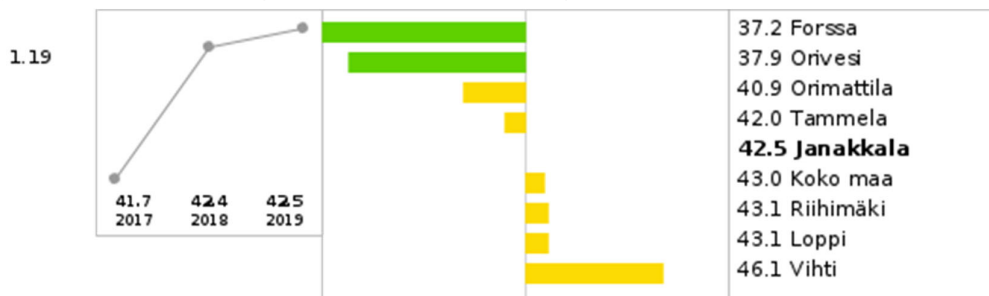
Gini-kerroin, käytettävissä olevat tulot

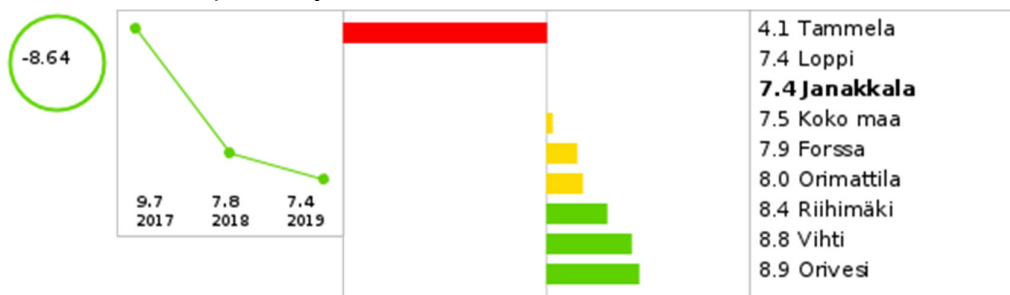
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

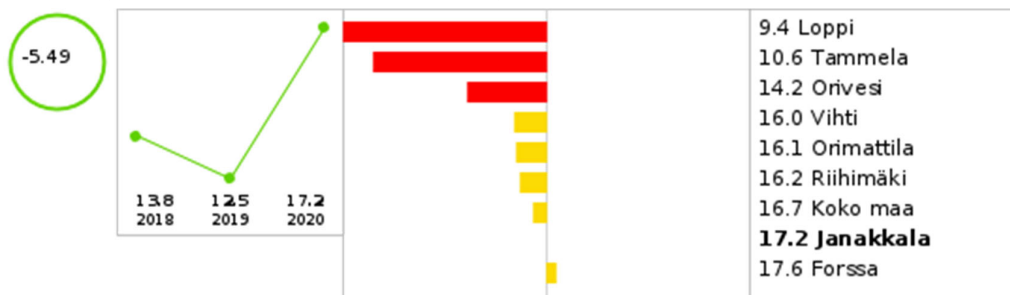
Työlliset, % väestöstä (vuosi 2019 ennakkotieto)

Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

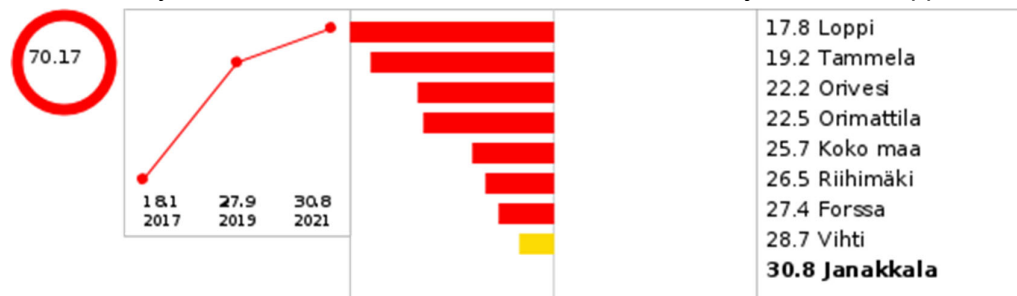

LAPSET, VARHAISNUORET JA LAPSIPERHEET

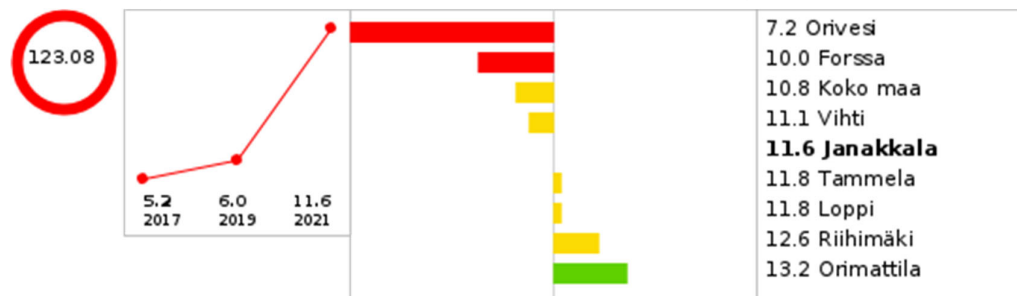
Elämänlaatu ja osallisuus

% Suunta Vertailu

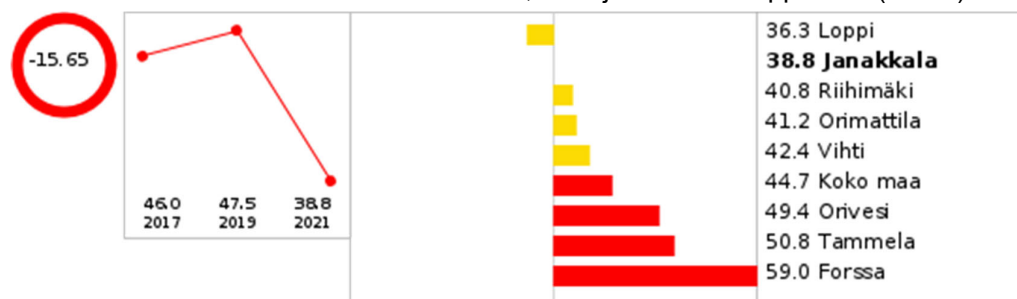
Kokee terveydentilansa kesinkertaiseksi tai huonoksi, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Kokee terveydentilansa keskinäiseksi tai huonoksi, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

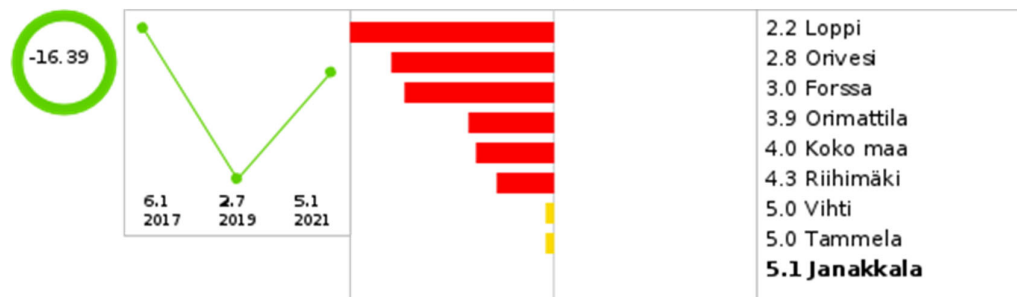
Osallistunut koulun asioiden suunnitteluun, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

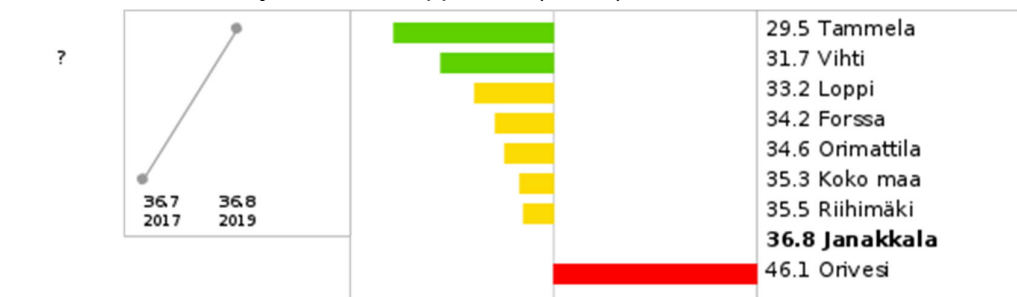
Opiskelu, työ ja toimeentulo

% Suunta Vertailu

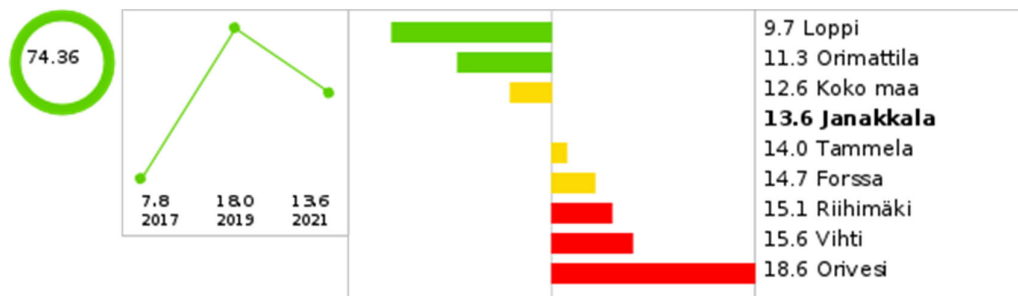
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Kouluinnostus, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2017-)

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

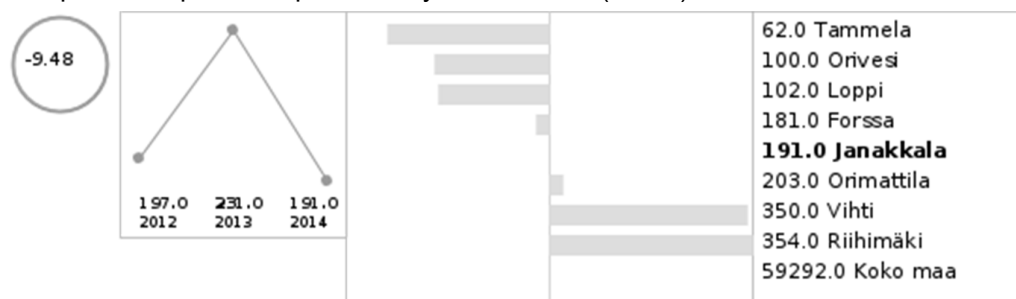
Ahtaasti asuvat lapsiasuntokunnat, % kaikista lapsiasuntokunnista

Päivähoito

% Suunta Vertailu

Esiopetuksen piirissä lapsia 20.9. yhteensä, lkm (-2014)

Varhaiskasvatukseen 31.12. osallistuneet 3 - 5-vuotiaat % vastaavanikäisestä väestöstä, kunnan kustantamat palvelut

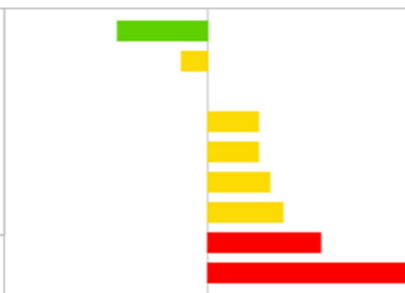
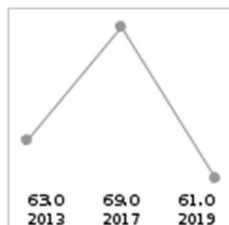
Koulu

%

Suunta**Vertailu**

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa - TEA, pistemäärä

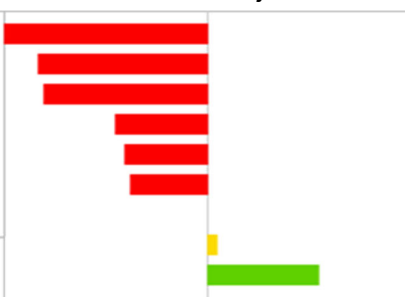
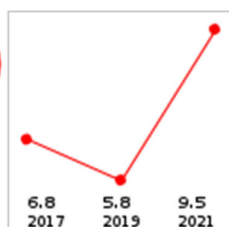
?

54.0 Orivesi
59.0 Vihti
61.0 Janakkala
65.0 Orimattila
65.0 Forssa
66.0 Koko maa
67.0 Tammela
70.0 Loppi
77.0 Riihimäki

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

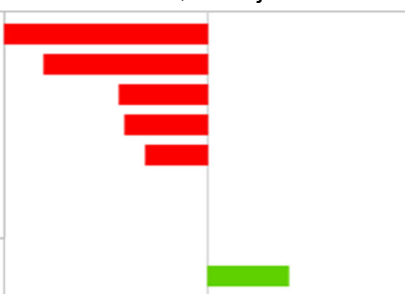
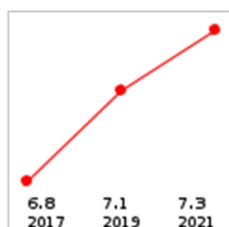
39.71

5.5 Orivesi
6.2 Orimattila
6.3 Forssa
7.7 Riihimäki
7.9 Koko maa
8.0 Loppi
9.5 Janakkala
9.7 Vihti
11.7 Tammela

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

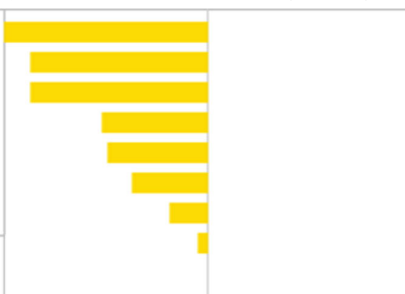
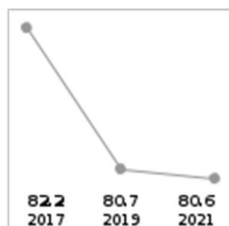
7.35

4.3 Loppi
4.9 Tammela
6.0 Koko maa
6.1 Riihimäki
6.4 Vihti
7.3 Janakkala
7.3 Forssa
7.3 Orivesi
8.5 Orimattila

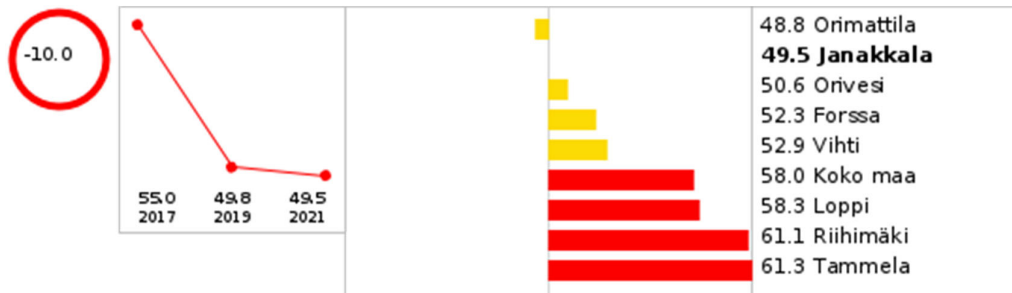
Pitää koulunkäynnistä, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2017-)

-1.95

74.0 Vihti
74.9 Riihimäki
74.9 Loppi
77.2 Koko maa
77.4 Tammela
78.2 Forssa
79.4 Orimattila
80.3 Orivesi
80.6 Janakkala

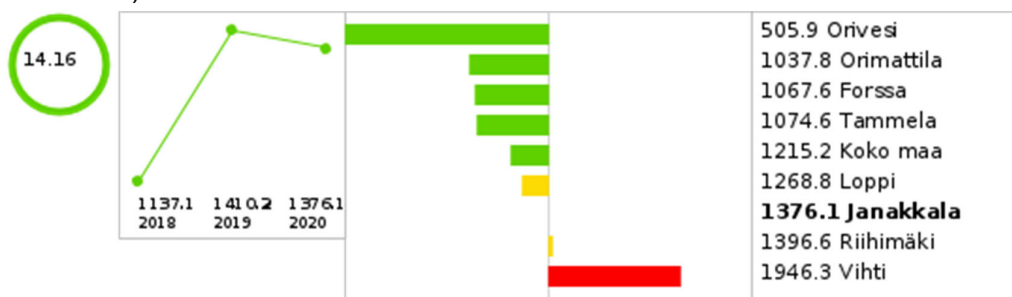
Pitää koulunkäynnistä, % 8. ja 9. luokan oppilaista

Sosiaali- ja terveydenhuolto

% Suunta Vertailu

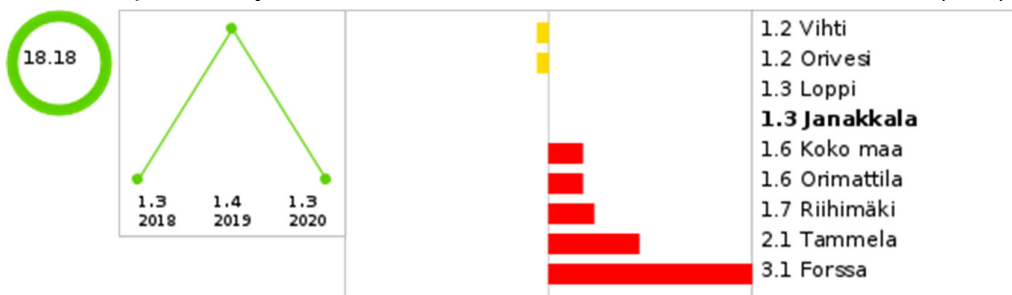
Erikoissairaanhoidon avohoitokäynnit, nuorisopsykiatria / 1 000 13 - 17-vuotiasta (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lastensuojeluilmoitusten lukumäärä (THL)

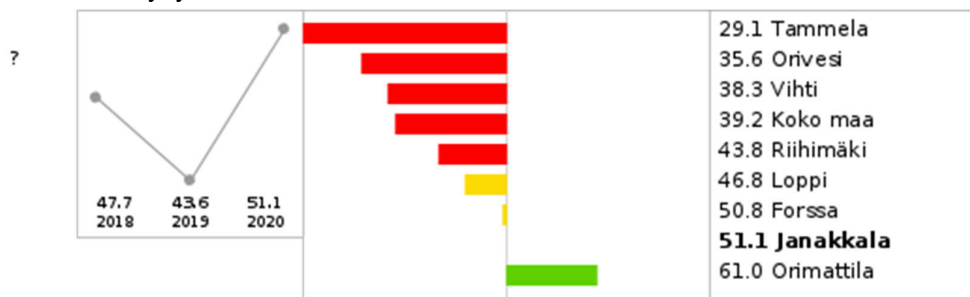

Kodin ulkopuolelle sijoitetut 0 - 17-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

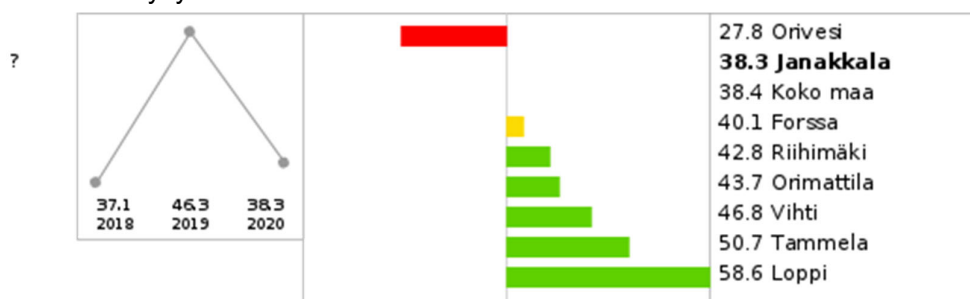

Vapaa-aika**% Suunta Vertailu**

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 8. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

Lasten ja nuorten fyysinen toimintakyky (MOVE!-mittaus), % 5. luokan oppilaista, joilla heikko fyysinen toimintakyky

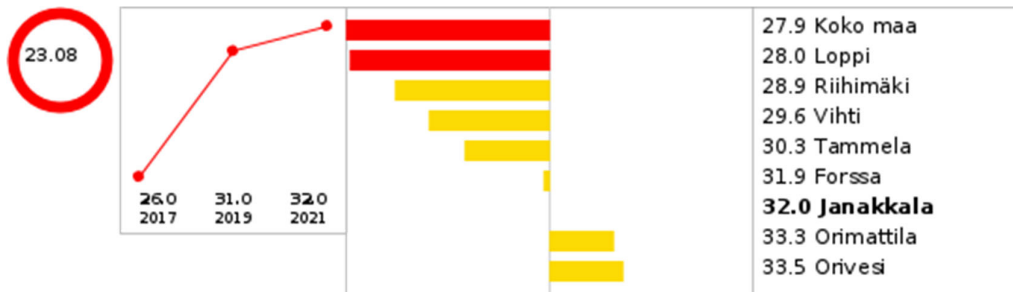
Harrastaa jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa, % 4. ja 5. luokan oppilaista (2019-)

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista (2019-)

Harrastaa hengästyttävää liikuntaa vapaa-ajalla korkeintaan 1 h viikossa, % 8. ja 9. luokan oppilaista

NUORET JA NUORET AIKUISET

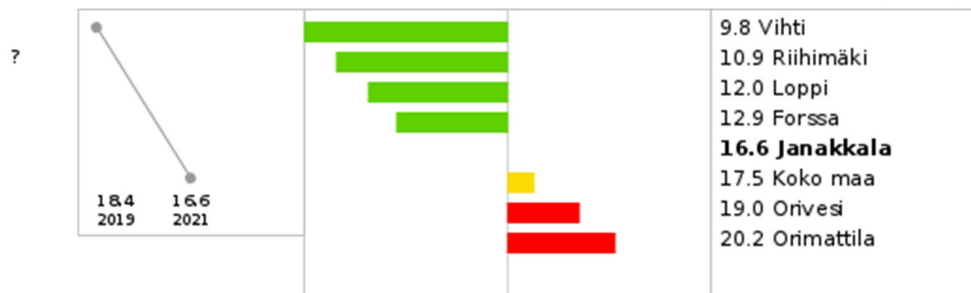
Elämänlaatu ja osallisuus

% Suunta Vertailu

Kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Vähintään tunnin päivässä liikkuvat, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

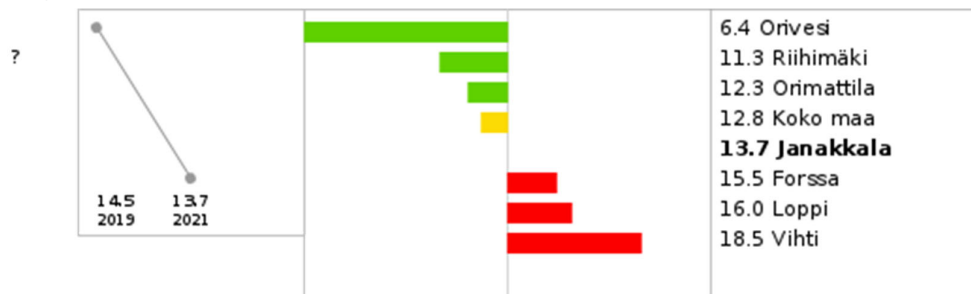

Vähintään kaksi viikkoa kestänyt masennusoireilu, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

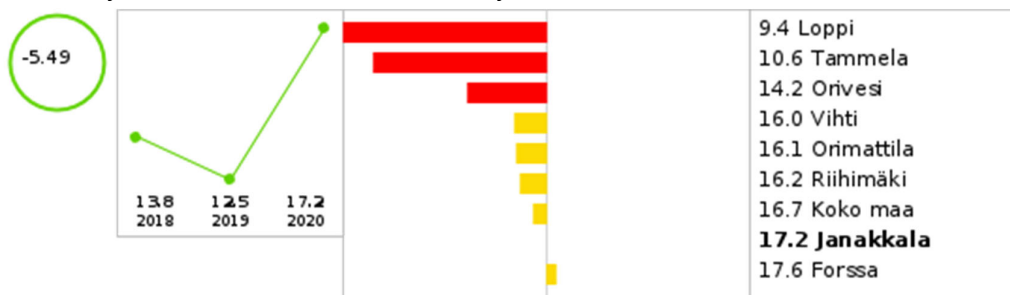
Ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2017-)

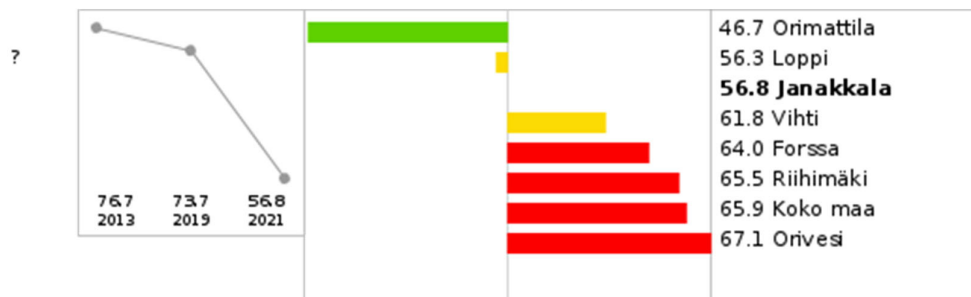
Opiskelu, työ ja toimeentulo

% Suunta Vertailu

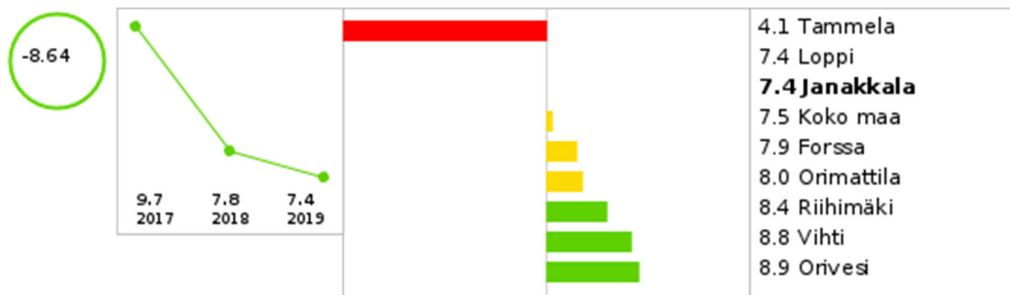
Nuorisotyöttömät, % 18 - 24-vuotiaasta työvoimasta

Pitää opiskelusta, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

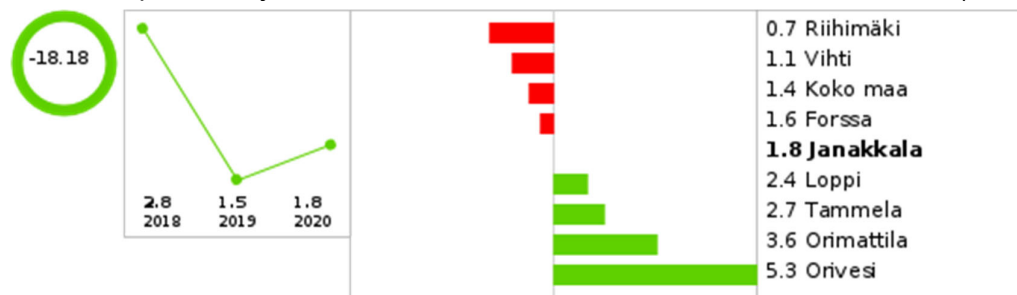
Koulutuksen ulkopuolelle jääneet 17 - 24-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% **Suunta** **Vertailu**

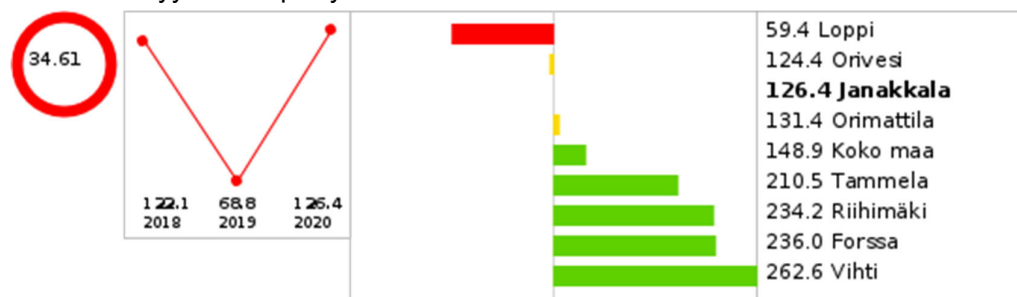
Kodin ulkopuolelle sijoitetut 18 - 20-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Koulukiusattuna vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista

Rikoksista syylliseksi epäillyt 18 - 20-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

Kokenut vanhempien tai muiden huoltajien aikuisten fyysistä väkivaltaa vuoden aikana, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)

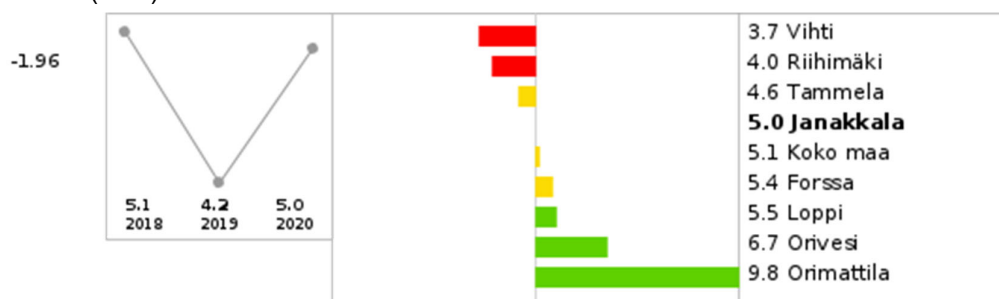
Sosiaali- ja terveydenhuolto

% Suunta Vertailu

Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidossa olleet 15 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Lastensuojelun avohuollon asiakkaat, 18 - 20-vuotiaat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä (THL)

Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 18 - 24-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Vapaa-aika

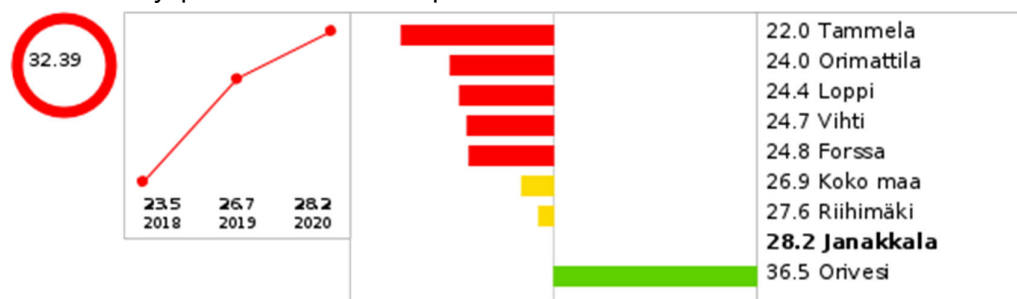
% **Suunta** **Vertailu**

Harrastaa jotakin vähintään kerran viikossa, % lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoista (2019-)

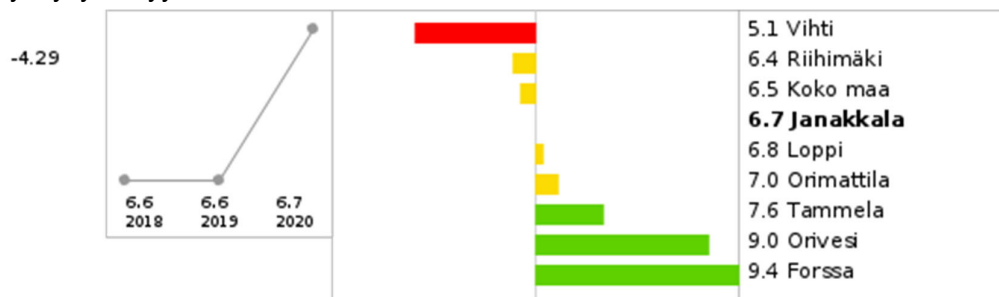
TYÖIKÄISET**Elämänlaatu ja osallisuus**

% **Suunta** **Vertailu**

Mielenterveysperusteisesti sairauspäivärahaa saaneet 25 - 64-vuotiaat / 1 000 vastaavanikäistä

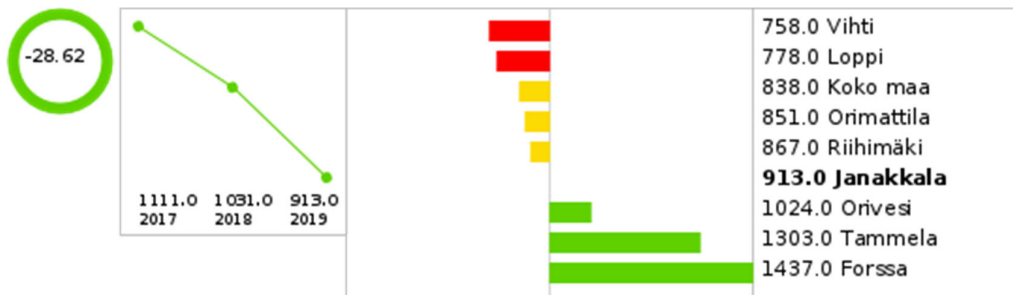
Työkyvyttömyyseläkettä saavat 25 - 64-vuotiaat, % vastaavanikäisestä väestöstä

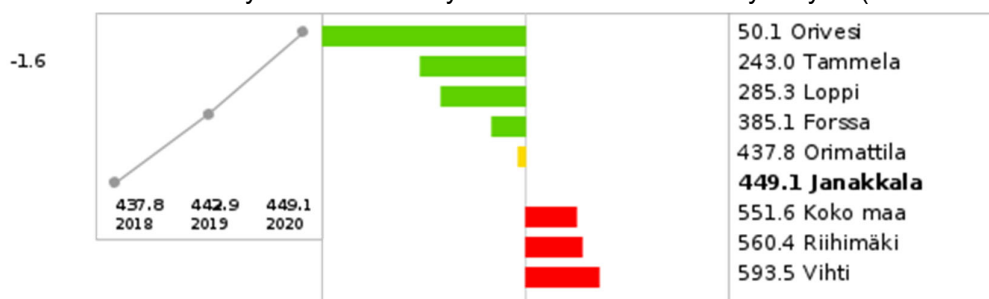
Sosiaali- ja terveydenhuolto

% Suunta Vertailu

Perusterveydenhuollon avohoidon lääkärikäynnit 15 - 64-vuotiailla / 1 000 vastaavanikäistä

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Vapaa-aika

% Suunta Vertailu

Vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus (%), 20 - 64-vuotiaat

IKÄIHMISET

Opiskelu, työ ja toimeentulo

% Suunta Vertailu

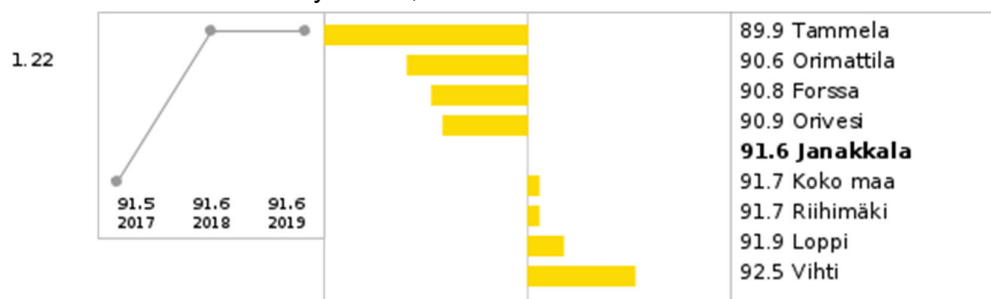
Täyttä kansaneläkettä saaneet 65 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

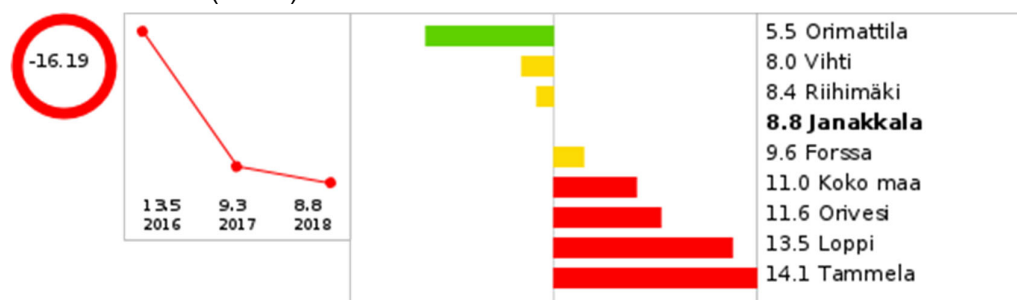
Kotona asuvat 75 vuotta täyttäneet, % vastaavanikäisestä väestöstä

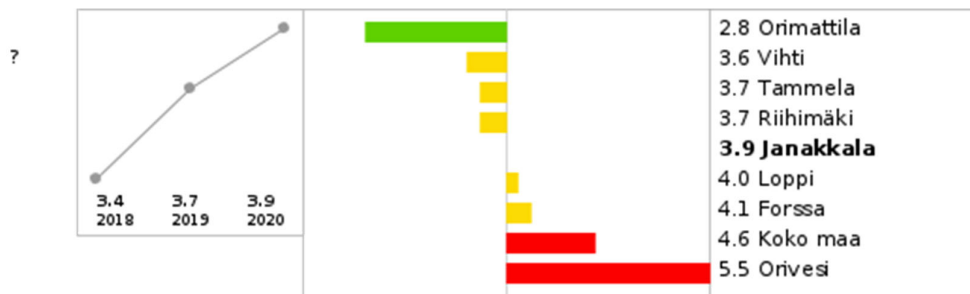
Sosiaali- ja terveydenhuolto

% Suunta Vertailu

Säännöllisen kotihoidon piirissä 30.11. olleet 75 vuotta täyttäneet asiakkaat, % vastaavanikäisestä väestöstä (-2018)

Omaishoidon tuen 75 vuotta täyttäneet hoidettavat vuoden aikana, % vastaavanikäisestä väestöstä

Ikäntyneiden tehostetun palveluasumisen 75 vuotta täyttäneet asiakkaat 31.12., % vastaavanikäisestä väestöstä

Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavanikäisestä väestöstä (vuosi 2018 ennakkotieto)

Vapaa-aika

% Suunta Vertailu
70+ uimahallikäynnit Tervakosken uimahalli

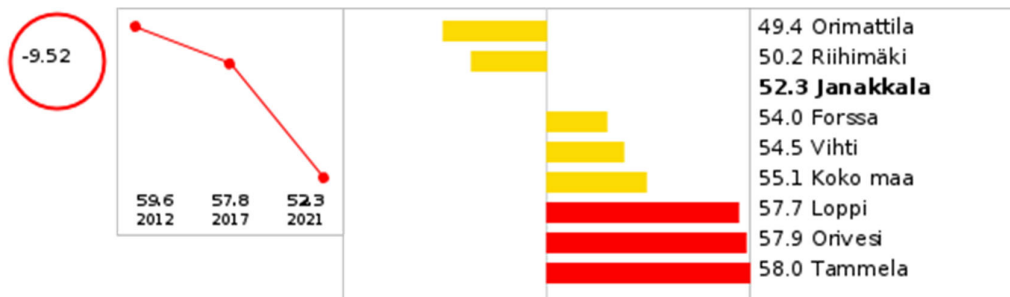

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Elämänlaatu ja osallisuus

% Suunta Vertailu

Äänestysaktiivisuus kuntavaaleissa, %

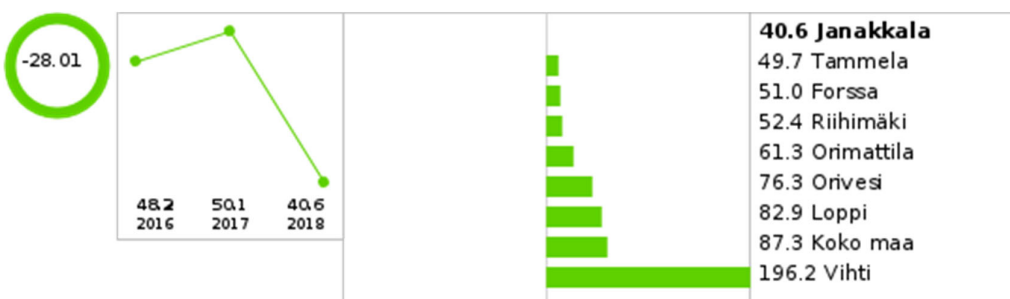
Turvallisuus, asuminen ja ympäristö

% Suunta Vertailu

Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset / 1 000 asukasta

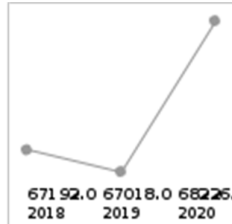
Poliisin tietoon tulleet liikenneturvallisuuden vaarantamiset ja liikenneriikkomukset / 1 000 asukasta

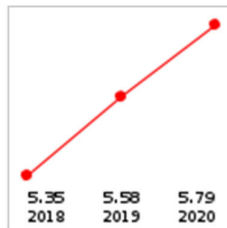
Tuettu peltoala

?

68226.0 Janakkala

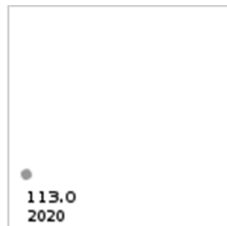
Energia ja vesi € / R-m3 / v

8.83

5.79 Janakkala

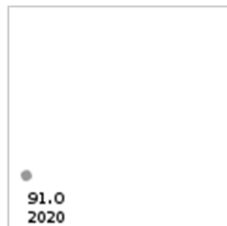
Kunnossa pidettävät kadut (km)

?

113.0 Janakkala

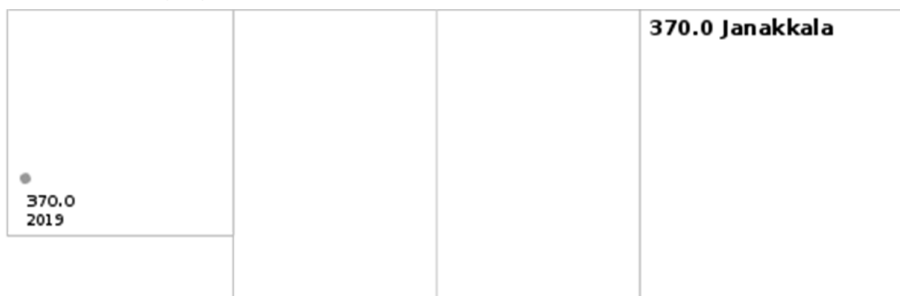
Kunnossapidettävät kevyen liikenteen väylät (km)

?

91.0 Janakkala

Kunnan puistometsät (ha)

?

370.0 Janakkala

Sosiaali- ja terveydenhuolto

%

Suunta

Vertailu

Perusterveydenhuollon avohoidon kaikki lääkärikäynnit / 1 000 asukasta

763.0 Orimattila
830.0 Koko maa
864.0 Vihti
943.0 Loppi
960.0 Janakkala
1041.0 Riihimäki
1227.0 Orivesi
1228.0 Tammela
1416.0 Forssa

Aikuisten mielenterveyden avohoitokäynnit / 1 000 18 vuotta täyttänyttä (vuosi 2018 ennakkotieto)

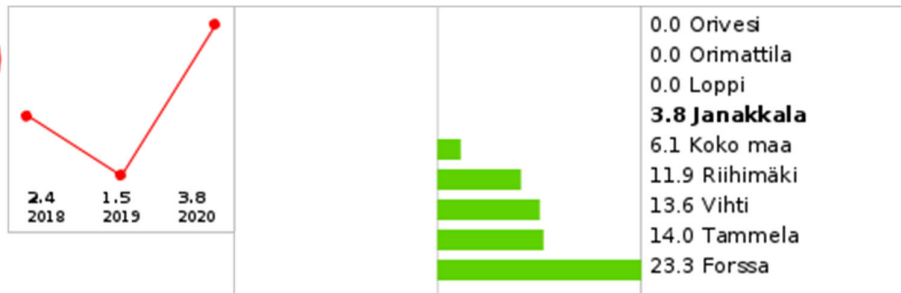
-1.6

50.1 Orivesi
243.0 Tammela
285.3 Loppi
385.1 Forssa
437.8 Orimattila
449.1 Janakkala
551.6 Koko maa
560.4 Riihimäki
593.5 Vihti

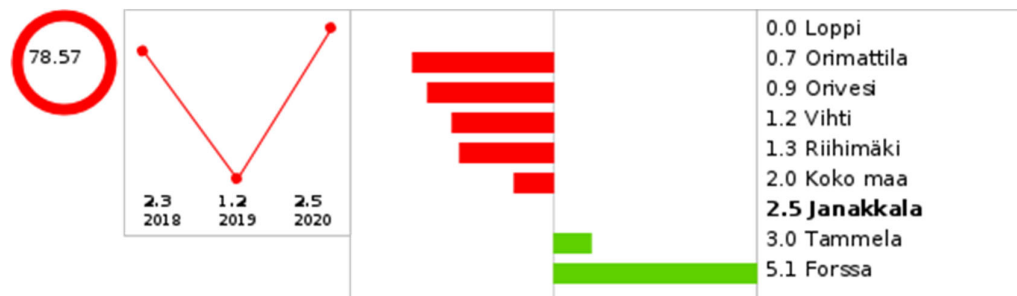
Päihdehuollon avopalveluissa asiakkaita / 1 000 asukasta

58.33

0.0 Orivesi
0.0 Orimattila
0.0 Loppi
3.8 Janakkala
6.1 Koko maa
11.9 Riihimäki
13.6 Vihti
14.0 Tammela
23.3 Forssa

Päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleet asiakkaat / 1 000 asukasta

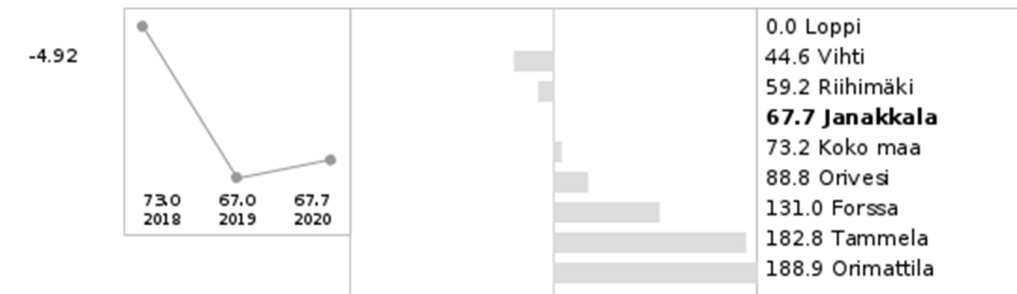
Päihteiden vuoksi sairaaloiden ja terveyskeskusten vuodeosastoilla hoidetut potilaat / 1 000 asukasta (vuosi 2018 ennakkotieto)

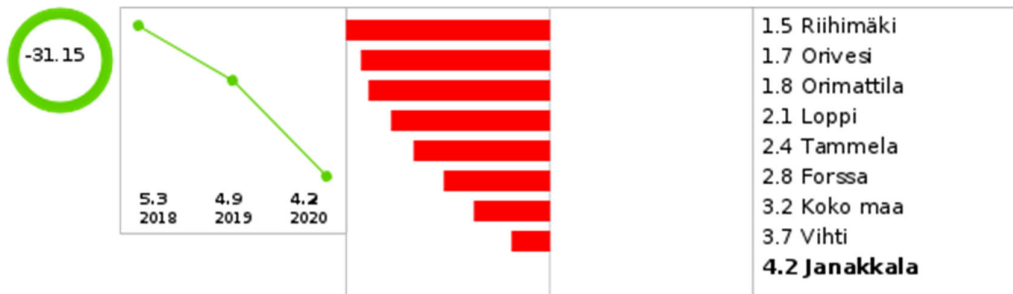
Ikääntyneiden tehostettu palveluasuminen, 75 vuotta täyttäneiden hoitopäivät

Kehitysvammaisten tuetun ja ohjatun asumisen asiakkaat 31.12. / 100 000 asukasta

Diabetes perusterveydenhuollon lääkärin avosairaanhoidon vastaanoton käyntisyynä, % kirja-
tuista käyntisyistä

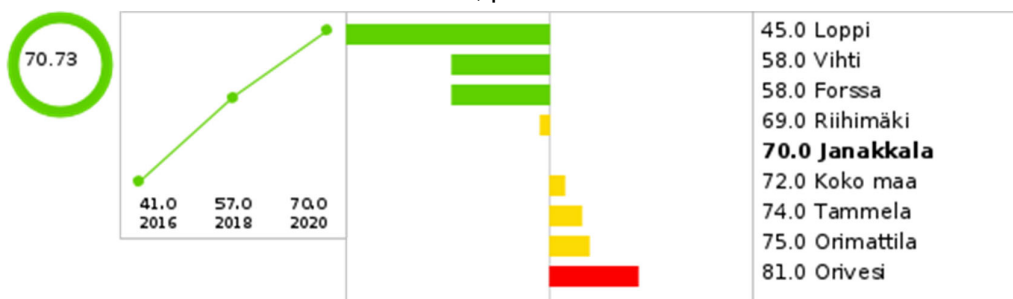
Vapaa-aika

%

Suunta

Vertailu

Liikunnan edistäminen kunnissa - TEA, pistemäärä

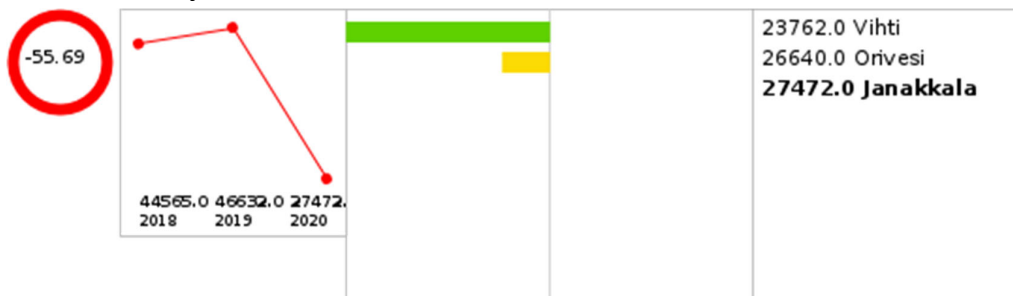

Digitaalisten liikuntavideoiden katselukerrat

?

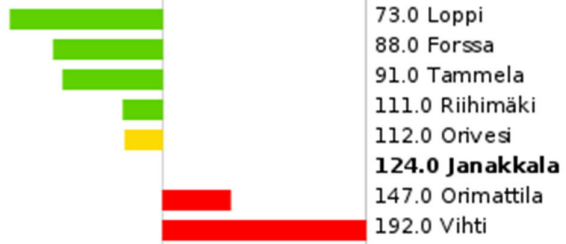
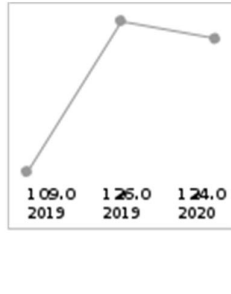

Uimahallin kävijämäärä

Liikuntapaikkoja kpl

?

2. Janakkalalaisten hyvinvointi

LAPSIPERHEET

Perheiden tukeminen on parasta eriarvoisuuden ja syrjäytymisen ehkäisyä. Väestötietojärjestelmän mukaan perheet luokitellaan lapsettomiin tai lasten kanssa asuviin avio- ja avopareihin, rekisteröityihin mies- ja naispareihin sekä yhden vanhemman perheisiin. Lapsiperheiksi luokitellaan perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia.

Janakkalassa lapsiperheiden määrä on vähentynyt vuodesta 2018 vuoteen 2020 seitsemän (7) %. Vuonna 2020 Janakkalassa oli 1689 lapsiperhettä. Perheistä 1311 oli avoparia/avioparia/rekisteröityä paria, joilla lapsia. 378 perhettä (22,4%) oli perheitä, jossa vanhempi asui lapsen tai lasten kanssa ilman puolisoa. Alle 18 -vuotiaita lapsia on keskimäärin 1,88 per perhe. Lapsiperheen keskikoko ei ole juurikaan viime vuosina muuttunut ollen 3,72 vuonna 2020.

Lapsiperheköyhyys on kääntynyt kasvuun Suomessa. Suomessa alle 18-vuotiaista 11,6 % elää pienituloisissa perheissä. Janakkalassa luku on 11,3 %. Tämä luku sovellettuna Janakkalan alle 18 -vuotiaisiin tarkoittaa, että Janakkalassa elää n. 360 lasta pienituloisissa perheissä.

Perheiden osallisuus yhteisössä ja yhteiskunnassa rakentuu kolmelle ulottuvuudelle: riittävälle toimeentulolle ja hyvinvoinnille, yhteisöihin kuulumiselle sekä toimijuudelle. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamisessa mm. varhaiskasvatuksen toteutumisella on merkittävä vaikutus. Erilaiset vanhempien verkostot sekä ohjaus- ja tukitoimien saatavuus auttaa perheitä pärjäämään. Näitä perheille on tarjolla mm. perhekeskukseen kautta. Toimijuutta kotipaikkakunnalla voidaan edistää mm. perheiden valinta- ja vaikutusmahdollisuuksia lisäämällä palveluissa ja kunnan suunnittelussa ja päätöksenteossa.

Lastensuojelu

Lastensuojeluilmoituksia tehtiin vuonna 2019 601 kappaletta, joka oli vuosikymmenen suurin määrä. Koronavuonna 2020 ilmoituksia tuli 495 kappaletta. Perhekeskuksen perustamisen myötä on saatu tehostettua varhaisen tuen mallia ja tukitoimia voidaan myöntää perheille yhä varhaisemmassa vaiheessa. Tämän toivotaan heijastuneen lastensuojeluilmoitusten määrään. Lastensuojeluilmoituksia on tullut vuonna 2021 vuoden 2020 tapaan edeltäviä vuosia vähemmän.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten lukumäärä on säilynyt vuosien aikana melko ennallaan. Haasteena on, että sijoitettujen lasten ongelmat ovat yhä moninaisemmat ja oikean sijoituspaikan löytämisessä on enemmän haasteita.

Korona-aika

Koronakriisi on vaikuttanut eniten perheisiin, jotka jo lähtökohtaisesti ovat olleet muita heikommassa asemassa. Kansallisten tietojen mukaan avunpyyntöjen määrä sosiaalityössä ja eri järjestöissä on kasvanut, samoin lapsiperheiden osuus ruokajakeluasiakkaista.

Kansallisesti lapsiperheiden palkkamenetykset korona-aikana olivat suurimmat ulkomaalais-taustaisten, toisen asteen tutkinnon suorittaneiden ja alle 30-vuotiaiden vanhempien perheissä

Korona-aikana kunnan palvelujen saatavuus on ollut vaikeampaa. THL:n marraskuun 2020 alussa julkaiseman selvityksen mukaan ehkäisevien peruspalvelujen supistaminen on johtanut siihen, että lapset, nuoret ja perheet ovat jääneet yksin tiedon, tuen ja avun tarpeineen. Janakkalassa sosiaalipalveluja pystyttiin järjestämään tavalliseen tapaan. Opiskelu- ja kouluterveydenhuollossa koronarajoitukset vaikuttivat terveystarkastuksen järjestämiseen, kuitenkin lähes kaikki lakisääteiset tarkastukset on saatu vuosien 2020-2021 aikana pidettyä. Neuvolapalveluissa näkyi koronaepidemia niin, että koronapandemian alussa tehtiin neuvolassa vain välttämättömät tarkastukset raskaana oleville äideille ja alle vuoden ikäisille lapsille. Pandemian alussa perheet myös peruivat vastaanottoaikoja. Vuoden 2021 aikana neuvolatyössä on näkynyt henkilöstön saatavuuden haasteet. Poissaoloihin on ollut hankalaa löytää sijaisia.

LAPSET JA VARHAISNUORET

Ikäjakauma 20.10.2021

IKÄ	MÄÄRÄ
0	134
1	132
2	134
3	152
4	170
5	164
6	165
7	191
8	184
9	163
10	189
11	195
12	226
13	196
14	238
15	196
16	202
17	189
Yhteensä	3220

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatuksen tehtävä on edistää lasten kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä ja oppimista yhteistyössä huoltajien kanssa. Varhaiskasvatus edistää lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta ja ehkäisee syrjäytymistä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tuottaa varhaiskasvatus- ja esiopetuspalveluita ja huolehtia kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta sekä varhaiskasvatuksen palveluseteleistä. Kunnallisia varhaiskasvatuspalveluita ovat päiväkotihoido ja perhepäivähoito.

Yksityinen varhaiskasvatus on valvottua ja palveluntuottajien kanssa tehdään yhteistyötä. Yksityinen varhaiskasvatus ja alle kouluikäisten kerhotoiminta hoidetaan asiakkaalle myönnettävällä palvelusetelillä. Kunnan järjestämää avointa varhaiskasvatusta ei Janakkalassa ole, mutta kerhopalveluita hankitaan Mannerheimin Lastensuojeluliitolta palvelusetelillä.

Keskeisiä asioita varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa ovat leikki, lasten ja huoltajien osallisuus sekä vuorovaikutus ja tunnetaidot. Toiminta lähtee lasten mielenkiinnon kohteista, vahvuuksista ja tarpeista. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa painopistealueina ovat luonto ja liikkuminen. 79 % 1-6-vuotiaista osallistui varhaiskasvatukseen tai esiopetukseen vuonna 2020. Lokakuussa 2021 lasten lukumäärä varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on 753, joista monikulttuurisia lapsia on 27. Kotihoidon tuen piirissä olevia lapsia elokuussa 2021 oli 145.

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lasten tarpeita edellyttämällä tavalla. Varhaiskasvatuksessa työskentelee kaksi konsultoivaa varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, joiden tehtävänä on antaa ohjausta henkilöstölle lasten tarvittavan tuen toteuttamisessa. Konsultoitujen varhaiskasvatuksen erityisopettajien työkenttä on jaettu alueisiin, joista toisen alueella lasten kokonaismäärä on 286 ja toisen alueella lasten kokonaismäärä on 467.

Lain mukaan lapsille on järjestettävä varhaiskasvatuspaikka hakemuksen jättämisestä huoltajien työllistyessä 2 viikossa ja muissa tapauksissa 4 kuukaudessa. Jonotilanne vaihtelee vuoden mittaan. Varhaiskasvatuspaikka on pääsääntöisesti myönnetty lain määrittämässä ajassa, mutta huoltajien toiveita varhaiskasvatuspaikasta ei ole aina pystytty toteuttamaan.

Korona-aikana varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet avoinna. Lapset ovat olleet läsnä varhaiskasvatuksessa normaalisti lukuun ottamatta kevään 2020 n. 2 kuukauden jaksoa, jolloin suurin osa lapsista oli kotihoidossa. Perheisiin oltiin tuonakin aikana yhteydessä mm. soittamalla heille ja järjestämällä perheille lasten ulkoiluapua. Tukea tarvitsevat lapset on huomioitu koko korona-ajan. Toiminta on mukautettu rajoitukset huomioiden, esimerkiksi tilaisuuksia ja juhlia on järjestetty ulkona, keskustelut perheiden kanssa on pidetty etäyhteyksiä hyödyntäen. Lasten varhaiskasvatussuunnitelma-keskustelut toteutuvat 100 %.

Fyysinen toimintakyky

5. ja 8. luokkalaisten koululaisten fyysistä toimintakykyä mitataan vuosittain koulussa toteutettavilla Move!-mittauksilla. Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden niistä oppilaista, jotka kuuluvat heikoimpaan kolmannekseen fyysisen toimintakyvyn tasoa mitaavissa Move!-mittauksissa. Indikaattori soveltuu peruskouluikäisten lasten ja nuorten toimintakyvyn arviointiin. Indikaattori on muodostettu Move!-mittausten kuudesta osiosta, jotka kuvaavat toimintakyvyn eri osa-alueita: kestävyyttä, lihaskuntoa, motorisia taitoja ja liikkuvuutta. Indikaattorin pistemäärä on osioista muodostettu summapistemäärä, jossa edellä mainitut toimintakyvyn osa-alueet painottuvat yhtäläisesti.

Alimpaan kolmannekseen kuuluvilla fyysinen toimintakyky on heikko. Se muodostaa riskin henkilön terveydelle ja kokonaisvaltaiselle hyvinvoinnille. Henkilöllä on vaikeuksia selviytyä väsymättä arjen fyysistä toimintakykyä vaativista toiminnoista. Alhainen toimintakyky voi johtaa haasteisiin myös akateemisessa menestymisessä ja oppimisessa. Heikko toimintakyky voi myös vähentää vapaa-ajan liikkumista sekä ohjattuun liikuntaharrastustoimintaan osallistumista.

Huolestuttavaa on se, että syksyllä 2020 tehtyjen Move!-mittauksien mukaan 51,5% janakkalalaisilla 8.luokkalaisilla on heikko fyysinen toimintakyky. Prosentuaalinen on osuus suurempi kuin vertailukunnissa. Lisäksi huolestuttavaa on se, että vuosien 2018-2020 välillä suunta näyttäisi olevan kasvava.

Ilahduttavaa on huomata, että 5. luokkalaisten kohdalla heikon fyysisen toimintakyvyn omaavien janakkalalaisten lasten ja nuorten osuus 38,3 % ja vertailukuntia pienempi ja suunta on vuoteen 2019 verraten laskeva.

Valtakunnallisesti Move!-mittauksissa 2020 on havaittu, että lasten ja nuorten kestävyyskunto on heikentynyt, mutta muilla fyysisen toimintakyvyn osa-alueilla ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tuloksissa on kuitenkin maakunnallista vaihtelua. Kanta-Hämeen tuloksissa heikkojen tulosten osuus oli kaikissa muissa osa-alueissa koko maahan verraten isompi, mutta 8. lk poikien heitto- ja kiinniottoyhdistelmän kohdalla osuus oli sama koko maan tasoon verrattuna. Istuva elämäntapa ja yksipuolinen liikunta näkyvät myös kehon liikkuvuuden haasteissa.

Indikaattorit tuottavat tietoa niiden 4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden osuudesta (%), jotka harrastavat jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa. Indikaattori perustuu kysymykseen: "Kuinka usein harrastat jotain?". Vastausvaihtoehdot: 1) 6-7 päivänä viikossa, 2) 5 päivänä viikossa, 3) 3-4 päivänä viikossa, 4) 1-2 päivänä viikossa, 5) harvemmin. Tarkastelussa ovat vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet vaihtoehdon 1, 2, 3 tai 4. Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on, sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Janakkalassa vähintään yhtenä kertana viikossa harrastavien osuus on laskenut vuodesta 2019 vuoteen 2021. Tähän saattaa vaikuttaa koronarajoitukset. 4. ja 5. luokan oppilaiden osalta Janakkalassa vähintään yhden kerran viikossa harrastavien osuus on pienempi verrattuna vertailukuntiin. 8. ja 9. luokkien osalta prosentuaalinen osuus on myös vähän pienempi verrattuna vertailukuntiin.

Kiusaaminen

Kunnassa on jokaisessa koulussa käytössä kiusaamisen vastainen KiVa- ohjelma ja osassa kouluja myös Verso- toimintaa. Lukuvuosisuunnitelmiin koulut ovat kirjanneet omat kiusaamisen vastaiset suunnitelmansa ja lapsiystävällisen kunnan yhdeksi tavoitteeksi on nostettu koulukiusaamisen nollatoleranssi ja yhteisistä toimenpiteistä on myös siinä suunnitelmassa sovittu. Henkilöstöä koulutetaan jatkuvasti.

Tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista koulukiusaamista vähintään kerran viikossa kokee 9,5 % oppilaista, kun tulos vuonna 2019 oli 5,8 %. Tyttöjen osalta tilanne on säilynyt lähes samana, mutta poikien kohdalla tilanne on muuttanut huomattavasti ja huonompaan suuntaan. Koulukiusaamista heidän kohdallaan esiintyi edellisessä kyselyssä vuonna 2019 4,7 %:lla pojista, kun luku vuoden 2021 kyselyssä on 11,6 %.

8.-9. luokkalaisten osalta kokonaisprosentti vuosien 2019 ja 2021 kyselyissä on säilynyt kutakuinkin samana, eli vuonna 2019 koulukiusausta vähintään kerran viikossa kokeneiden osuus oli 7,1 %, kun se vuonna 2021 oli 7,3 %. Merkittävää tässäkin on se, että tyttöjen kokema kiusaaminen väheni vertailuvuosien aikana 1,7 %, kun pojilla kiusaamiskokemus kasvoi 5,9 %:sta 8,4 %:iin.

Korona-ajan vaikutukset koululaisten hyvinvointiin puhututtavat ja koronan vaikutusta voidaan arvioida useiden indikaattoreiden kautta. Koulutytytyväisyys on Janakkalassa tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan samaa luokkaa kuin vuonna 2019. 4.-5. luokkalaisista 80,6 % pitää koulunkäynnistä, kun taas vastaava osuus 8.- 9. luokkalaisten osalta on 49,5 %.

Kokemuksen mukaan pitkäaikaiset poissaolot koulunkäynnistä ovat lisääntyneet pandemian myötä. Myös opiskeluhuollon palveluiden käyttö on lisääntynyt pandemian aikana, johon omalta osaltaan voi vaikuttaa se, että palvelua tarjotaan myös etäyhteyksin.

Koulukohtaisia kouluterveyskyselyn tulokset julkaistaan joulukuussa 2021.

Osallisuuden kokemus koulussa

5,1 %:a 4. ja 5. luokkalaisista kokee, ettei ole tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä tuoreessa kouluterveyskyselyssä. Vuonna 2019 vastaava luku oli 2,7 %. Yläkoulun oppilaiden kohdalla tilanne oli parantunut vuodesta 2019 vuoteen 2021: 2019 itsensä ulkopuoliseksi koki 18 %:a nuorista, kun lukema vuonna 2021 oli 13,6 %.

Alakoulun 4. ja 5.luokkalaisista oppilaista vain 38,8 % koki osallistuneensa koulun asioiden suunnitteluun ja tämä tulos on lähes 10 % pienempi kuin vuonna 2019. Kouluilla toimivat oppilaskunnat.

Lämmin ruoka hyvinvoinnin edistäjänä

Ateria- ja puhtauspalvelut toteuttaa määräajoin se seurantajaksoilla käytettyjen tarjottimien laskentaa. Indikaattori on suuntaa antava siitä, että montako prosenttia oppilaista on osallistunut kouluruokailuun lämpimän ruoan osalta. Seurantajaksolla vuonna 2020 94 % oppilaista osallistui lämpimän ruoan ruokailuun. Luku ei kerro vaihtelua eri luokka-asteiden välillä. Prosenttiluku on valtakunnalliseen tasoon nähden hyvä, Terveiden ja hyvinvoinninlaitoksen tutkimuksissa koululounaalle osallistuvat joka arkipäivä lähes kaikki kuudesluokkalaiset ja 70 % kahdeksaluokkalaisista. Lähde: <https://www.julkari.fi/handle/10024/136807>

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman neljä muutostavoitetta ovat:

- 1) yleinen terveydentila paranee
- 2) fyysinen aktiivisuus lisääntyy
- 3) osallisuuden kokemus lisääntyy
- 4) 4) ahdistuneisuus vähenee

Muutostavoitteiden toteutumista mitataan kouluterveyskyselyn seuraavien neljän indikaattorin kautta:

- 1) kokee terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi
- 2) liikkunut vähintään tunnin päivässä viimeksi kuluneet 7 päivän aikana
- 3) kokee olevansa tärkeä osa luokkayhteisöä
- 4) mielialaan liittyviä ongelmia kahden viime viikon aikana

4. ja 5. luokkalaisten osalta muutos vuosien 2019 ja 2021 välillä on huonontunut kaikkien muiden indikaattoreiden osalta, paitsi poikien liikkuminen on hieman lisääntynyt. Suurimmat muutokset ovat tapahtuneet tyttöjen kokeman terveydentilan ja mielenterveyden suhteen. Molemmissa on tapahtunut muutos huonompaan suuntaan.

8. ja 9. luokkalaisten osalta tulos näyttää siltä, että korona-aika on ollut yläkoulun pojille suotuisa. Yleisen terveydentilan kokemus on hieman huonontunut, muiden kolmen indikaattorin osoittama hyvinvointi on parantunut. Tyttöjen kokemukset yleisestä terveydentilasta ovat huonontuneet ja masennusoireilu lisääntynyt.

Lukiolaisten osalta tulokset näyttävät, että tyttöjen masennusoireilu on lisääntynyt (n. 15%) ja yhä useampi tyttö kokee terveydentilansa huonommaksi. Lukiolaisten tyttöjen liikunnan määrä näyttää lisääntyneen. Poikien osalta liikunta näyttää vähentyneen. Terveystilan useampi kokee paremmaksi kuin ennen. Poikien kokemus osallisuudesta luokkayhteisössä on lisääntynyt huomattavasti.

Fyysistä aktiivisuutta edistetään kunnassa suunnitelmallisesti

Jokainen toimiala on asettanut omaan strategiaansa toimenpiteet tavoitteen (fyysinen aktiivisuus lisääntyy) saavuttamiseksi. Tähän liittyen mm. tekninen toimiala on määritellyt seuraavat ala-tavoitteet, mittarit sekä toimenpiteet vuodelle 2021 ja ne jatkuvat myös vuonna 2022: ateria- ja puhtauspalveluiden tavoitteena on, että jokainen syö

päivittäin lämpimän lounaan sekä viihtyisät ja siistit toimitilat yhdessä tehden. Maan- käytön puolella tavoitteena on, että fyysinen aktiivisuus lisääntyy lähiliikuntapaikoilla ja kaavoituksessa huomioidaan lähiliikuntapaikat ja reitit. Lisäksi kaavoituksessa huomioidaan käyttäjien toiveet ja muuttuvat tarpeet osallistamalla nuoria sopivissa kaavoitushankkeissa. Tila- ja aluepalvelut rakentavat ja kehittävät pyöräteitä sekä –telineitä ja katoksia. Lisäksi siellä suunnitellaan ja rakennutetaan uusia koulukeskuksia. Liikuntapalvelut tavoittelee fyysinen aktiivisuuden lisääntymistä monipuolisella liikuntatarjonnalla ja omaehtoisen liikkumisen lisäämisellä, tähän kannustetaan aktiivisuuskampanjoin. Liikuntapalvelut järjestää koululaisten ja eskareiden uimaopetusta vuosittain ja vuonna 2020 koululaisuuteihin osallistuneita oli 3 546. Lisäksi liikuntapalvelut järjestää viikoittain uintikerhoja niin uimataitoisille kuin uimataidottomille, alkeisui- makouluja useita jaksoja vuodessa sekä erilaisia tapahtumia. Alle 18-vuotiaiden urheiluseuroille harjoitustilat ovat maksuttomat.

NUORET JA NUORET AIKUISET

Nuorisotyö on nuorten luona

Nuorten hyvinvointia tuetaan nuorisotyössä monitahoisesti muun muassa järjestämällä lapsille ja nuorille harrastustoimintaa ja tarjoamalla turvallista vapaa-ajanviettoa ja läsnäolevia, ammattitaitoisia ohjaajia. Nuorisotyössä myös kiinnitetään erityistä huomiota niihin nuoriin, jotka ovat tuen tarpeessa. Etsivä nuorisotyö on Janakkalassa tehokasta. Vuosittain noin 90 nuorta on palvelun piirissä. Suuri asiakasmäärä selittyy kuntamme omalla työskentelytavalla, jossa etsivä nuorisotyö sulautuu luontevaksi osaksi nuoren arkea jo perusnuorisotyön palveluissa. Yhdessä työskentely on tällöin sujuvaa, tehokasta ja nuorta eteenpäin vievää. Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajan aktiivinen toimijuus työllisyyden kuntakokeilussa parantaa merkittävästi nuorten sujuvaa ohjausta palveluihin; opiskeluihin ja työhön.

Nuorten mielenterveyspalvelut

Nuorisopsykiatrian käynnit ovat Janakkalassa säilyneet korkeina. Janakkalan kunnassa on neljä isoa lastensuojelulaitosta, joissa on 8 yksikköä. Näiden kahdeksan yksikön sisällä on neljä erityistason yksikköä, joiden asiakkailla on suuri tarve palveluiden käytölle. KHKS nuorisopsykiatria on kuormittunut ja on viestittänyt Janakkalaan, että lähetemäärä on kasvanut, odotusajat poliklinikalle ovat pitkiä ja erikoissairaanhoidosta on perusterveydenhuoltoon tullut lisääntyvää toivetta siitä, että pyrkisimme turvaamaan nuoren seurannan odotusaikana.

Nuorten ja nuorten aikuisten kasvava mielenterveyspalveluiden tarve on valtakunnallinen ilmiö. Mielenterveydellisistä syistä on tullut Suomen yleisin työkyvyttömyyden syy. Psykoterapioiden ja muiden psykososiaalisten hoitojen saatavuus ei vastaa maassamme niiden tarvetta. Nopeasti alkava lyhyt hoito auttaisi monia, mutta käytännössä terapiat alkavat liian pitkällä viiveellä ja ovat usein tästäkin johtuen pitkiä. Sopivan hoitomuodon etsintä on usein vaikeaa ja hoitoonohjauksesta puuttuu yhdenvertaisuus.

Harrastaminen hyvinvoinnin tuojana

Indikaattorit tuottavat tietoa lukion 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden osuudesta (%), jotka harrastavat jotakin vähintään yhtenä päivänä viikossa. Indikaattori perustuu kysymykseen: "Kuinka usein harrastat jotain?". Vastausvaihtoehdot: 1) 6-7 päivänä viikossa, 2) 5 päivänä viikossa, 3) 3-4 päivänä viikossa, 4) 1-2 päivänä viikossa, 5) harvemmin. Tarkastelussa ovat vastaajat, jotka ovat ilmoittaneet vaihtoehdon 1, 2, 3 tai 4. Muutoksia tarkasteltaessa trendistä poikkeaviin yksittäisten vuosien tuloksiin täytyy suhtautua kriittisesti. Mitä pienempi kunta on, sitä todennäköisempää on satunnainen vaihtelu. Janakkalassa vähintään kerran viikossa jotain harrastavien osuus on hyvä 99,3 % ja prosentuaalisesti ollaan vertailukuntiin verrattuna kärkijoukossa. Kehitettävää löytyy ja toivottavaa olisi, että päästäisiin vertailukunnissa Loppea vastaavaan 100 %.

Lapsena ohjattua liikuntaa harrastaneet voivat aikuisena psyykkisesti paremmin

Nuorena aikuisena psyykkisesti paremmin voivat ne, jotka ovat harrastaneet ohjattua liikuntaa. "Lasten ja nuorten urheilu on tärkeä keino edistää väestön mielenterveyttä", toteaa erikoistutkija Kaija Appelqvist-Schmidlechner. Kun perheen talous on tiukka, niin olisi erityisen tärkeää tukea haasteellisissa olosuhteissa kasvavien lasten liikunnan harrastamista.

Liikuntaharrastus vahvistaa lapsen ryhmään kuulumisen tunnetta ja osallisuutta, se luo kaverisuhteita ja harjoittaa sosiaalisia taitoja. "Valmentajasta lapset saavat ylimääräisen, luotettavan ja turvallisen aikuisen", pohtii itsekin nuoria yleisurheilijoita valmentava Appelqvist-Schmidlechner.

Lähde: <https://thl.fi/fi/-/liikuntaharrastus-lapsena-suojaa-mielenterveysoireilta-aikuisena>

Lukioikäiset

Kouluterveyskyselyn mukaan lukion 1. ja 2. vuosiluokkien opiskelijoiden kokema koulu- ja kiusaaminen on prosentuaalisesti pysynyt 2019 ja 2021 vuosina suunnilleen samalla, noin neljän prosentin tasolla. Huomattavaa Janakkalan tilanteessa on kuitenkin se, että verrokkikuntiin nähden Janakkalan lukion oppilaat kokevat kiusaamista enemmän.

Lukiolaisista 1. ja 2. luokan opiskelijoista 13,7 % ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä, tulos on parantunut vuoteen 2019 verrattuna, jolloin arvo oli 14,5 %. Lukiolaisista 56,8 % arvioi pitävänsä koulunkäynnistä vuoden 2021 kyselyssä, kun tämä tulos oli vuonna 2019 73,7 %. Tähän tulokseen vaikuttanee suoraan lukioissa pitkään jatkunut etä- ja lähiopetuksen vaihtelu ja lukuisten tälle ryhmälle tärkeiden tahtumien peruuntuminen.

Nuorisotyöttömyys

Nuorisotyöttömyyden (17,2 %) osalta suunta on ollut lisääntyvä. Työmarkkinoille tulevien nuorten osalta tilanne näyttää paremmalta, sillä koulutuksen ulkopuolelle jäävien nuorten osuus on pienentynyt.

TYÖIKÄISET

Työttömyys lisääntynyt

Työttömien osuus työnvoimasta oli vuonna 2020 10,4 %. Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiaiden osuus (6,7%) on hieman kasvanut.

Vapaa-ajan liikunta lisäisi hyvinvointia

Indikaattori ilmaisee prosenttiosuuden 20 vuotta täyttäneistä, jotka eivät harrasta liikuntaa vapaa-aikana. Perustuu kysymykseen. "Kuinka paljon liikutte ja rasitatte itseänne ruumiillisesti vapaa-aikana? Älkää laskeko mukaan työmatkaliikuntaa." Vastausvaihtoehtoina esitettiin 1) luen, katselen televisiota ja teen askareita, jotka eivät juuri rasita ruumiillisesti, 2) kävelen, pyöräilen, tai teen kevyttä koti- ja pihatyötä yms. useita tunteja viikossa ja 3) harrastan varsinaista kuntoliikuntaa tai urheilua kuten juoksua, hiihtoa, uintia, tai pallopelejä useita tunteja viikossa. Tarkastelussa ovat vastausvaihtoehdon 1) luen, katselen televisiota ja teen askareita, jotka eivät juuri rasita ruumiillisesti vastanneiden osuus.

Indikaattorin antama tieto on Janakkalan osalta peräisin vuodelta 2013 ja silloin vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus on ollut 22,7 %, mikä on pienempi kuin vertailukunnissa.

Liikunta-aktiivisuudella on selkeä yhteys hyvinvointiin, sairastavuuteen ja kuolleisuuteen. Liikunta-aktiivisuus mm. pienentää riskiä sairastua tuki- ja liikuntaelinsairauksiin sekä sydän- ja verisuonitauteihin, vaikuttaa myönteisesti työkykyyn, toimintakykyyn, mielialaan ja auttaa hallitsemaan painoa. Pitkiä sairaspöissaoloja on säännöllisesti liikkuvilla henkilöillä vähemmän.

Viime vuosikymmeninä on tapahtunut suuria muutoksia suomalaisten liikuntatottumuksissa ja painossa. Työn fyysinen rasittavuus, työmatkaliikunta ja yleinen aktiivisuus arjessa ovat selvästi vähentyneet. Vähentynyt liikunta-aktiivisuus on osaltaan johtanut ylipainon yleistymiseen Suomessa. Lihavuus lisää huomattavasti riskiä sairastua muun muassa tyyppin 2 diabetekseen, sydän- ja verisuonitauteihin sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksiin. Merkittäväällä lihavuudella on yhteys koettuun huonoon hyvinvointiin ja aiheuttaa myös liikkumisrajoitteita.

Liikunnan taloudellinen merkitys

Terveytensä kannalta riittämättömästi liikkuva, ylipainoinen ja huonokuntoinen kuntalainen tarkoittaa suurempaa riskiä sairastua ja siten kasvavia sosiaali- ja terveyskustannuksia kunnalle. Säästäminen liikunnasta voi tulla kalliiksi - lasku riittämättömästi liikkuvista kuntalaisista tulee korkojen kera muutaman vuoden viiveellä.

Liikunta toimii ennaltaehkäisyinä, hoitona ja kuntoutuksena valtaosassa merkittävimpiä kansansairauksiamme. Sosiaali- ja terveysministeriö on arvioinut, että liian vähäinen liikunta aiheuttaa Suomessa 300-400 miljoonan euron vuosittaiset kustannukset. Laskua voisi pienentää esimerkiksi panostamalla kevyen liikenteen väylien rakenta-

miseen, liikuttamalla kotona asuvia ikäihmisiä, järjestämällä lapsille ja nuorille ohjattua liikuntatoimintaa sekä panostamalla liikuntaan osana muuta elintapaohjausta terveydenhuollossa.

WHO:n mukaan jopa 90 % tyyppin 2 diabeteksestä olisi ehkäistävissä riittävällä fyysisellä aktiivisuudella ja terveellisellä ravinnolla. Kansanterveyden ja -talouden sekä yhteiskuntarauhan kannalta on tärkeää, että liikunnan terveyshyödyt ovat yhtäläisesti saavutettavissa kaikilla ikään, sukupuoleen, sosiaaliryhmään tai etniseen taustaan katsomatta.

Saavutettavat liikuntapalvelut liikunta-aktiivisuuteen kannustajana

Liikuntapalvelut haluaa mahdollistaa edullisten perusliikuntapaikkojen käytön mahdollistaminen kaikille kuntalaisille. Liikuntapalvelut järjestää kaikille avoimia vesijumppia uimahallissa uintimaksun hinnalla kolmena päivänä viikossa. Maksuttomia kuntosalioipastuksia järjestetään kausittain ja liikuntaneuvonnan palveluketjua kehitetään yhdessä terveystalouden kanssa. Viikoittain on erityisliikunnanohjaajan ohjaamia erityisliikuntaryhmiä, joihin mukaan pääsee erityisliikunnanohjaajan, fysioterapeutin tai hoitajan tekemän toimintakykytestin perusteella. Osaan jumppia on mahdollista osallistua myös etänä.

Terveyspalvelut

Janakkalassakin psykologien työtaakka on kasvanut, asiakasmäärissä on selkeä kasvu viime vuosina. Tilanne on ollut nähtävissä jo ennen pandemiatilannetta, mutta se on entisestään pahentunut pandemian aikana. Asiakkaiden kynnys yhteydenottoon on madaltunut. Usein kyseessä ovat erilaiset elämäntilanteen ongelmat. Ellei vaikuttavaa apua ole nopeasti tarjolla, alkavat he tilanteissaan ennen pitkään oireilla vakavasti ja ajautuvat korjaaviin palveluihin. Kun hoitoon pääsy venyy, käynnit harvenvat, hoitojaksot lyhenevät, palvelu tukkeutuu eikä uusia asiakkaita pääse palveluun.

Lääkärivastaanotoilla käyntimäärät ovat laskeneet vuosien 2018-2021 välisenä aikana merkittävästi Taustalla on monia muuttujia. Selittävinä tekijöinä on esimerkiksi, että hoitajien hoidettavia sekä digitaalisesti hoidettavia asioita on tunnistettu vuosittain yhä enemmän. Asiakkaita on voitu ohjata tehokkaammin lääkärille, hoitajalle sekä sähköisiin palvelukanaviin. On tärkeää kuitenkin tunnistaa, että vaikka lääkärin vastaanotolla käy määrällisesti vähemmän potilaita, ovat he hoidollisesti vaativampia ja yhden potilaan hoitoon menee ajallisesti enemmän resursseja.

IKÄIHMISET

Lonkkamurtuma voi viedä toimintakyvyn

Indikaattori ilmaisee kaikkien vuoden aikana 65 vuotta täyttäneille sattuneiden ja sairaalassa hoidettujen lonkkamurtumien (sivu- tai päädiagnoosi S72) lukumäärän prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä. Väestötietona käytetään keskiväkilukua. Sairaaloihin kuuluvat sekä julkisen sektorin (kunnat, kuntayhtymät ja valtio) että yksityisen sektorin sairaalat.

Väestösuhteutus on tehty THL:ssä käyttäen Tilastokeskuksen Väestötilaston tietoja. Lonkkamurtumat vuoden aikana yli 65 vuotta täyttäneillä prosentteina vastaavan ikäisestä väestöstä kuvaavat lähinnä ko. ikäluokan vakavampien kaatumistapaturmien määrää. Murtumien syntymiseen kaatuessa voi liittyä myös luuston normaalista poikkeavaa haurastumista, jota voidaan ennaltaehkäistä. Koska murtumat useimmiten hoidetaan leikkaamalla, liittyy niihin sairaalahoidon ja lisäksi kuntoutuksen tarvetta.

Janakkalassa 65 vuotta täyttäneiden hoidettujen lonkkamurtumien prosentuaalinen osuus 0,6%, joka on lähellä vertailukuntien tasoa ja vastaa valtakunnallista tasoa.

Lonkkamurtumia sattuu vuosittain noin 7000. Kaatuminen on iäkkäillä pääasiallinen lonkkamurtuman syy. Lonkkamurtuman saaminen altistaa uudelle lonkkamurtumalle. Lisäksi toimintakyky usein heikkenee lonkkamurtuman jälkeen.

Useampi kuin joka kymmenes siirtyy tapaturman jälkeen hoiva- ja asumispalveluiden piiriin, vaikka olisi asunut aiemmin kotona. Kolmannes lonkkamurtuman saaneista iäkkäistä kuolee vuoden sisällä tapahtumasta. Valtakunnallisesti on viime vuosina lonkkamurtumien ilmaantuvuus ilahduttavasti laskenut. Vuonna 2019 lonkkamurtuman sai 0,6 prosenttia yli 65-vuotiaista suomalaisista. Alueelliset erot ovat silti vielä suuria.

Ensiarvoisen tärkeää on panostaa tehokkaaseen kaatumisten ehkäisyyn panostaminen. Lisäksi on huolehdittava kaatumisvamman saaneiden iäkkäiden hyvästä hoidosta ja kuntoutuksesta.

Lähde: <https://ukkinstituutti.fi/liikkumisen-turvallisuus/kaatumisten-ehkaisy-ammattilaisille/kaatumisten-seuraukset/>

Tervakosken uimahalli aktivoi iäkkäitä liikkumaan

Indikaattori osoittaa yli 70-vuotiaiden janakkalalaisten uimahallikäynnit Tervakosken uimahallissa. Vuoteen 2020 saakka suunta oli nouseva, mutta vuonna 2020 määrä romahti johtuen koronarajoituksista ja uimahallin sulkemisesta puoleksi vuodeksi.

Liikuntapalvelut kannustaa aktiivisuuteen

Liikuntapalvelut järjestää kaikille avoimia vesijumppia uimahallissa uintimaksun hinnalla kolmena päivänä viikossa. Lisäksi vertaisohjatut kuntosaliryhmät kokoontuvat viikoittain. Lisäksi on erityisliikuntaryhmiä. Näihin erityisliikunnanohjaajan ohjaamiin ryhmiin pääsee mukaan erityisliikunnanohjaajan, fysioterapeutin tai hoitajan tekemän toimintakykytestin perusteella. Osaan jumppia on mahdollista osallistua myös etänä.

Omaishoitajat saavat käyttää maksutta kunnan liikuntapalveluita, tällä halutaan tukea heidän jaksamistaan ja mahdollisuutta tukea omaa hyvinvointiaan. Omaishoidon palveluita pyritään monimuotoistamaan, mm. lisäämällä erilaisia mahdollisuuksia pitää omaishoidonvapaita.

Kotihoito

75 vuotta täyttäneiden säännöllisen kotihoidon asiakkaiden määrän osuus vastaavan ikäisestä väestöstä on ollut syyskuussa 2021 7,1% (n=1886) vrt. 9/2020 7,9% (n=1794).

Keskimäärin säännöllisen kotihoidon asiakasmäärä on tänä vuonna ollut 206 asiakasta per kk vrt. vuonna 2020 224.

Asiakkaiden määrä on vähentynyt verrattessa viime vuoteen, mutta pienituntisten (1-5h/kk) käyntimäärät ovat nousseet viimeisten viiden vuoden aikana. Samoin vuoteen 2018 peilaten kotihoidon asiakkaat ovat toimintakyvyltään heikompi kuntoisia, mikä näkyy kasvuna 45h/kk tai sen ylitse apuja tarvitsevilla asiakkailla.

Tavoitteena on, että kunnassa on riittävä määrä tehostetun asumispalvelun paikkoja ikääntyvän väestön tarpeeseen.

VAMMAISET JA KEHITYSVAMMAISET

Omaishoidon tuen saajia oli syyskuussa 2021 51 henkilöä vammaispalveluissa (alle 65 vuotiaat). Omaishoidettavia lapsia ja nuoria on tällä hetkellä 22.

Henkilökohtaisen avun turvin pyritään vahvistamaan vammaisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta. Tällä hetkellä henkilökohtaisen avun päätöksiä on tehty 69:lle henkilölle.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Teknisellä toimella päämääränä kuntalaisten hyvinvointi

Tekninen toimiala tuottaa vastuullaan olevat palvelut päämääränään kuntalaisten hyvinvointi taloudellisesti kestävällä tavalla. Päämäärää tavoitellaan jatkuvan kehittymisen kautta, kustannuksia peilataan tuotoksiin. Teknisen toimen palveluita ohjataan ja tuotetaan vaikuttavuuden, laadun, saatavuuden ja talouden näkökulmasta.

Kuntalaisten jokapäiväiseen hyvinvointiin vaikuttavat kunnan tuottamat lupa-, valvonta-, viestintä- ja ohjauspalvelut. Teknisen toimen keskeisimpiä aineellisia palveluita kuntalaisille ovat virkistysalueet, infrastruktuuri sekä kunnan omistamien kiinteistöjen- ja maa-alueiden tuottama hyvinvointi. Tarkoituksenmukainen taloudenpito vaikuttaa myös kuntalaisten hyvinvointiin.

Ympäristöpalvelut vastaavat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja rakennusvalvontaviranomaisen tehtävistä. Asiantuntevalla, luotettavalla ja joustavalla viranomais-toiminnalla tulosalue on edistänyt aktiivista elinvoimapolitiikkaa ja kunnan elinvoimaa. Ympäristöpalveluissa pyritään lisäämään kuntalaisten ympäristötietoisuutta ja kestävä kehitystä. Lupa- ja valvontakäytäntöjä kehitetään nopeammaksi lain sallimissa rajoissa.

Kunnan maankäytössä halutaan asiantuntevalla, luotettavalla, tasapuolisella ja joustavalla viranomaistoiminnalla turvata kuntalaisille hyvä ympäristö- ja rakentaminen. Laadukas viranomaistoiminta parantaa ja varmistaa yritysten ja rakentajien toimintaympäristöä.

Kaavoituksella on luotu monipuolista asumis- ja palvelurakennetta. Kysyntään on reagoitu aktiivisesti, mm. rantarakentamisen, minitonttien ja yritysten tarpeita on edistetty. Kaavoitusprosesseja nopeutetaan ja sujuvoitetaan lain sallimissa puitteissa.

Maaseutupalveluiden keskeisin tehtävä on suorittaa kunnan maaseutuelinkeinoviranomaisen tehtävät Hattulan, Hausjärven, Hämeenlinnan, Janakkalan, Lopen ja Riihimäen alueelle. Janakkalan kunnassa tulosalue hoitaa yksityisteihin liittyvien avustusten käsittelyä, maaseudun kehittämiseen liittyviä asioita sekä kunnan omistamien viljelysmaiden vuokraustoimintaa. Yksityisteiden kunnossapito tuottaa kuntalaisten hyvinvointia mutta yksityisteiden määrärahojen määrän tarkasteluun on paineita.

Kunnan omistamat kiinteistöjen pääasialliset käyttäjät ovat koulu-, päiväkot-, virasto- ja vapaa-ajan asiakkaita. Tilojen käyttöä on tehostettu allokoimalla tilat toimintojen vaatimalla tavalla ja panostamalla energiatehokkuuteen. Uusien energiamuotojen käyttöönottoa on tarkasteltu sekä uusinvestoinneissa, että korjausrakentamisessa. Delfort areenalle on asennettu aurinkosähköjärjestelmän, maalämmön ja sähkölämmityksen yhdistelmä. Janakkalan kirjasto-liikuntahallissa on myös aurinkosähköjärjestelmä. Tavoitteena on jatkossakin löytää kustannustehokas ja ekologinen ratkaisu, joka palvelee sekä käyttäjiä, että kuntalaisia. Turengin koulukeskuksen vaihe 1 on rakenteilla ja sinne on tulossa hybridilämmitysjärjestelmä. Järjestelmässä hyödynnetään kaukolämpöä, maalämpöä ja aurinkosähköä.

Kiinteistöjen tiedot ja hallinnointi keskitetään yhden ohjelmiston alle ja se mahdollistaa tiedolla johtamista. Kaikille kiinteistöille laaditaan PTS-suunnitelma valittuun uuteen kiinteistöhuolto-ohjelmistoon, se mahdollistaa talouden ja resurssien tehokkaan hyödyntämisen. Sisäilmaprosessia kehitetään ja sille luodaan toimintamalli, puhdas sisäilma on kaikkien oikeus.

Viljelypalstoja on tarjolla, se mahdollistaa ekologista ravinnontuotantoa.

Kuntalaisia osallistetaan päätöksentekoon mm. Lyylinpuiston suunnittelussa.

Ateria- ja puhtauspalvelut tuottavat kuntalaisille hyvää ruokaa ja puhtaita kiinteistöjä. Hyvinvointi on mahdollistettu ammattitaitoisella ja osaavalla henkilöstöllä, kehittäen osaajien ammatillista monitaitoisuutta. Ateria- ja puhtauspalveluita tuotetaan asiakaslähtöisesti. Ateria- ja puhtauspalveluissa varaudutaan hyvinvointialueen tuomiin muutoksiin yhdessä muiden tulosalueiden ja henkilöstön kanssa.

Liikunnan edistäminen kunnassa

Liikuntapalvelut luovat edellytykset kuntalaisten terveyttä ja hyvinvointia edistävälle liikunnalle järjestelmällä liikuntapalveluja eri kohderyhmät huomioon ottaen, tukee seuratoimintaa ja rakentaa/rakennuttaa sekä ylläpitää liikuntapaikkoja. Liikuntapalve-

lut on kannustanut kuntalaisia omatoimiseen liikuntaan sekä liikunnalliseen elämäntapaan yhteistyössä eri toimialojen kesken. Liikuntapalvelut mahdollistavat edullisten perusliikuntapaikkojen käytön kaikille kuntalaisille siten, että maksut pidetään kohtuullisina.

Kunnan terveydenedistämisasiivisuutta kuvataan pistemääräasteikolla 0-100. Pistemäärä on terveydenedistämisasiivisuuden ulottuvuuksia kuvaavien pistemäärien keskiarvo. Ulottuvuuskohtaiset pistemäärät on saatu pisteyttämällä kunnan toimintaa kuvaavat tosiasialuonteiset tiedot suhteessa oletettuun hyvään käytäntöön. Pistemäärä kuvaa, miten hyvin terveydenedistämisasiivisuus toteutuu kunnassa. Pistemäärä 100 tarkoittaa, että toiminta on kaikilta osin oletetun hyvän käytännön ja hyvän laadun mukaista. Janakkalan pistemäärä on 70,73, joka vertailukuntiin nähden yläpäässä.

Valtakunnallisesti kuntien liikunnanedistämisasiivisuus on kehittynyt kokonaisuudessaan myönteiseen suuntaan viimeisen kahden vuoden aikana. Päälöydöksinä TEA2020 raportissa nostetaan, että: liikunta-aktiivisuus on kuvattu yhä useamman kunnan hyvinvointikertomuksessa. Sukupuolten tasa-arvon huomioon ottamisessa kuntien liikunnan edistämiseksi parantamisen varaa. Harjoitusvuorojen maksullisuuden lisääntyminen on taittunut. Koulupäivän liikkumismahdollisuudet ovat edelleen yleistyneet.

Lähde: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/140607/THL%20Tilastoraportti_Liikunta_13112020_FINAL.pdf?sequence=5&isAllowed=y

Liikuntapaikat mahdollistavat liikkumisen. Indikaattorin lähteenä toimii LIPAS tietokanta. LIPAS tarjoaa ajantasaisen tiedon Suomen julkisista liikuntapaikoista ja virkistyskohteista avoimessa tietokannassa. Liikuntapaikkojen määrä on vuosien 2018 – 2020 välillä ollut kasvava ja vertailukuntiin verrattuna Janakkalassa on liikuntapaikkojen määrän osalta hyvä tilanne.

Digitaalisten liikuntavideoiden katselukerrat lisääntyivät. Liikuntapalvelut on koonnut kattavan liikunnallisten videovinkikirjasto, mikä on osoittanut tarpeellisuutensa koronarajoitusten alettua. Digitaalisissa liikuntavideoissa on hurja kasvu vuosien 2020 ja 2021 välillä. Eniten yksittäisiä katselukertoja ovat keränneet frisbeegolfiin liittyvät videot.

Uimahalli on aktiivisessa käytössä. Indikaattori kertoo Tervakosken uimahallin kävijämäärän, jossa huomaa romahduksen vuonna 2020 kun uimahalli jouduttiin koronarajoitusten vuoksi sulkemaan puoleksi vuodeksi. Valtakunnallisesti on tapahtunut suhteessa vastaavanlainen romahdus kävijämäärissä, kun uimahalli on ollut suljettuna vastaavan ajan kuin Janakkalassa. Kävijämäärään kohdistuva koronan vaikutus tulee näkymään vielä vuonna 2021. Tervakosken uimahallin kävijämäärä on vertailukuntiin nähden hyvä. Vertailukunnissa on vastaavan kokoinen uimahalli.

Tuettu peltoala

Indikaattorissa olevalla peltoala tiedolla pyritään kuvaamaan Janakkalan alueen maatalouden kokoluokkaa ja sen kautta maatalousyrittäjien maataloustukien käsittelyn suuruutta ja maaseutupalveluyksikön toiminnan laajuutta. Tuettu peltoala on ollut

noususuunnassa indikaattorin mukaan, joka kertoo alkutuotannon toimintamahdollisuuksien. Tuon luvun pieni eläminen on normaalia, mutta mitä suurempi se on, niin sitä merkittävämpää alueen maatalous on. Mitä suurempi luku on, niin sitä enemmän se tuo euroja alueelle ja edistää hyvinvointia. kehitymisestä.

Veden ja energian kulutuksen kustannukset

Indikaattorissa veden ja energian kulun kustannus vuodessa jaetaan rakennuskuutiolla. Energian hinnalla on lukuun iso merkitys eikä hintaan voida juurikaan vaikuttaa, ainoastaan sen määrään.

Janakkalan kunta on solminut työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa kuntien energiatehokkuussopimuksen elokuussa 2011. Ensimmäinen kausi kesti 2008-2016. Janakkalassa on liitytty myös toiselle sopimuskaudelle 2017-2025. Energiatehokkuuden parantamisella pyrimme kustannussäästöihin sekä vähentämään kunnan ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Pyrimme olemaan toiminnassamme esimerkillinen ja vaikuttamaan näin myös kuntalaisten asenteisiin ja käyttäytymiseen. Sopimuskauden 2017-2025 energiatehokkuussopimuksen tavoite vuodelle 2025 on 7,5% energiansäästö.

Energiansäästön lisäksi tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian osuutta kunnassa. Janakkalassa on laadittu toimintasuunnitelma energiankäytön tehostamiseksi ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi. Energiakatselmukset on toteutettu kunnan omistamissa kiinteistöissä 80% rakennustilavuudesta.

Toteutettuina energiansäästötoimenpiteinä on tehty mm. katuvalosaneeraus, ilmanvaihdon ja lämmityksen ohjauksien ja laitteiden uusimisia, rakennusautomaation uusimista, pihavalaisutuksien muutoksia LED-valaistukselle, sisävalaistuksen uusimista LED-valaistukselle ym. Peruskorjaus- ja uudisrakennushankkeissa on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon energiansäästötavoitteet entistä enemmän. Uusiutuvan energian käyttöä on lisätty lämmitystapamuutoksilla öljystä maalämpöpumpulle ja ilma-vesilämpöpumpulle, myös poistoilmalämpöpumppu on otettu käyttöön yhdessä kohteessa.

Kunnossapidettävät kadut ja kevyen liikenteen väylät

Janakkalan kunnassa on kunnossapidettäviä katuja 113 km kevyenliikenteen väyliä 91 km. Talvikunnossapitoa varten kadut on jaettu kolmeen kiireellisyysluokkaan:

- Luokka I:
  - 18 km; pääkadut ja kokoojakadut, lähtökynnys auraukseen lunta n. 4 cm sekä liukkauden torjunta aloitetaan näistä kaduista
  - Kevyenliikenteen väylät A: 20 km ; vilkasliikenteiset kevyenliikenteen väylät, lähtökynnys lunta n. 3 cm sekä liukkauden torjunta aloitetaan näistä väylistä.
- Luokka II:
  - 35km; vilkasliikenteisemmät asuntokadut, lähtökynnys lunta n. 6 cm
  - Kevyenliikenteen väylät B 71km; kaikki muut kevyenliikenteen väylät, lähtökynnys n. 5 cm
- Luokka III:
  - 60 km; vähempiliikenteiset kadut, aurataan I ja II luokan jälkeen

Puistometsät hyvinvoinnin lähteenä

Janakkalassa on 370 ha puistometsiä. Puistometsät ovat taajamassa olevia asema-kaavoitettuja metsäalueita. Kun luonto on lähellä kotia, niin vahvistuvat erityisesti terveys ja hyvinvointi. Asukkaiden hyvinvointi vahvistuu sitä enemmän mitä lähempänä asuinalueita viheralueet sijaitsevat ja mitä vihreämpiä ne ovat. Yhä teknisempi elämäntapa ja asuinalueiden tiivistäminen etäännyttävät luonnosta. Suomalaisten mahdollisuus luontokokemuksiin ja luonnon terveyshyötyihin on tärkeää säilyttää. Tätä voidaan tukea hyvällä kaupunkisuunnittelulla ja lähiluonnon turvaamisella.

Mieli ja keho saavat hoitoa luonnon tarjoamista aistimuksista ja virikkeistä. Huomion kiinnittyessä oman itsen ulkopuolelle voivat lievitettyä fyysiset oireet, häiritsevä tietoisuus oireista ja kivusta. Vihreä leikki- ja oppimisympäristö rakentaa itseluottamusta ja pitkäjänteisyyttä sekä tukee kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehitystä keskittymisvaikeuksista ja motivaation puutteesta kärsivillä lapsilla ja nuorilla. Ikäihmisillä viherympäristön aistimusten ja muutosten havainnointi voi vahvistaa henkilön olemassaolon kokemusta menneisyyden mielikuvien ja luonnon herättämin muistojen kautta. Luonnon jatkuvuus ja kiertokulku vuodenaikoineen sekä kasvukausineen voi lisätä elämän tarkoituksellisuuden tunnetta.

Lähde: <https://mieli.fi/vahvista-mielenterveystasi/ymparisto-vaikuttaa-mieleen/luonto-elvyttaa-rauhottaa-ja-lievittaa-stressia/>

Osallisuus - hyvinvoinnin kivijalka

Kunnallisvaalien äänestysprosentti vuonna 2021 (52,3 %) laski 5,5 % edellisestä äänestysvuodesta 2017 (57,8 %).

Yhdistykset ja järjestöt ovat kunnalle ja kuntalaisille merkittävä voimavara. Yhdistykset lisäävät kunnan elinvoimaa ja hyvinvointia. Ne tarjoavat mielekästä vapaa-aikaa, mahdollistavat osallisuutta, hoitavat ja rakentavat ympäristöä sekä järjestävät hyvinvointipalveluita.

- Yhdessä –käsikirja
2021 koostettiin yhdessä yhdistysten kanssa YHDESSÄ-käsikirja, jonka avulla halutaan helpottaa ja inspiroida yhdistysten toimintaa ja toimia yhdessä tavoitteellisesti.
- Kumppanuuspöytä
2021 pilotoitiin ja luotiin Janakkalan kumppanuuspöytämalli. Se on yksi yhteiskehittämisen työvälineistä ja pysyvä osa kunnan osallisuutta. Aihetta kumppanuuspöytätyöskentelyyn voi ehdottaa kuka tahansa.
- Silta
Janakkala on mukana SILTA-yhteistyöverkostossa, joka edistää kuntien ja yhdistysten yhteistyötä koko Hämeenlinnan seudulla.
Toiminnan tavoitteet:
  - Tuoda esille yhdistystoimintaa ja palveluja
  - Kehittää yhteistyötä ja tiedonkulku yhdistysten ja kuntien kesken
  - Tukea yhdistysten toimintaedellytyksiä
  - Kehittää yhdistystoiminnan vaikuttavuuden arviointia

- Kunnan ja yhdistysten yhteistyön jäsenitys
- Aiesopimukset järjestöjen kanssa
Aiesopimukset auttavat järjestöjä hakemaan mm. valtion hankerahoitusta toiminnalleen ja niiden mukaan järjestöt myös toteuttavat toimintaansa. Esimerkiksi perhekeskus on tehnyt aiesopimuksia MLL:n ja Kanta-Hämeen perhetyö ry:n kanssa STEA –avustusten hakemiseen.
- Järjestöt, säätiöt, liitot lakisääteisten palvelujen tuottajina
Sosiaalitoimi ostaa lakisääteisiä palveluja kuten esim. ensikotipalveluja, adoptiioneuvontaa, perhekuntoutusta ja kuntouttavaa työtoimintaa.
- Paikalliset ja alueelliset järjestöt palvelujen tuottajina
Kunta ostaa paikallisilta järjestöiltä palveluja kuten esim. kerhotoimintaa; latujen ja polkujen hoitoa ja siivousta. Alueellisilta järjestöiltä esim. lastenhoitopalvelua ja kerhotoimintaa.
- Yhteistyötä ilman sopimuksia
Järjestöt toteuttavat toimintaa omalla rahoituksellaan. Kunta tarjoaa tiloja, tiedottaa ja mahdollistaa muilla tavoilla toimintaa.
- Näkyvyys
Kunta ostaa mainostilaa tai näkyvyyttä yhdistyksen julkaisuista, tiloista, tapahtumista tai vaatteista (joukkueiden peliasut).

Kunnan avustuksiin yhteisöille oli varattu vuonna 2021 246 259 euroa. Osallistuva budjetti 2021 käytössä kolmatta vuotta. Kuntalaiset päättivät alueittain, mitä osallistuvaan budjettiin varatuilla rahoilla toteutettiin. Toteutusten tuli noudattaa hyvinvointikertomuksen tavoitteita.

Kaikki toimialat toteuttavat toimia kunnan osallisuusohjelman periaatteiden mukaan vuosittain. Kesällä 2021 toteutettiin vapaa-ajan asukkaiden kysely.

Vanjaveden opisto - elinikäistä oppimista

Vanjaveden opiston opiskelijamäärä oli 1592 vuonna 2019 ja 1700 vuonna 2020. valtionosuuteen oikeuttava opetustuntimäärä lisääntyi 725 tunnilla olen vuonna 2020 6 500.

Kirjasto - monipuolista hyvinvointia

Hyvinvoinnin edistämisessä kirjaston rooli korostuu erityisesti lukutaidon ja harrastuksen, elinikäisen oppimisen, osallisuuden ja kohtaamisen sekä digitaalisen osaamisen ja osallisuuden tukemisessa. Kirjastopalvelujen vuosittaisista tapahtumista osa järjestetään yhteistyössä eri tahojen, kuten yhdistysten ja kaupungin muiden toimijoiden kanssa. Kirjaston toiminnassa korostuu hyvinvoinnin tukeminen tasapuolisesti varallisuudesta riippumatta

Pääkirjaston ja Tervakosken lähikirjaston lisäksi kirjastoauto tuo hyvinvointia haja-asutusalueiden asukkaille. Kirjastoauton vuoden 2019 lainauksista 65 % oli lasten,

päiväkotien ja koulujen lainoja, mikä on suurempi kuin pääkirjastossa tai Tervakosken kirjastossa.

Kaikkien yksiköiden kokonaislainauksesta yhteensä lasten ja aikuisten lainojen osuus on lähes yhtä suuri. Vuosina 2018 ja 2019 kokonaislainaus kasvoi n. 6 000 - 7 000 lainalla vuosittain ollen vuonna 2019 285 680 lainaa. Vuonna 2020 kirjaston koronasulun ym. rajoitusten myötä lainaus väheni lähes 50 000 lainalla edellisestä vuodesta.

	2019	2020
kirjastokortin käyttäjien määrä	8324	7414
kirjastolainaukset/asukas	17,37	14,11
osallistujamäärä tapahtumissa	4222	922
lastenkirjojen lainausmäärä	118 342	102 565
fyysiset kirjastokäynnit	117 447	85 066
toimintakulut/asukas	51,63	49,63
e-aineiston käyttö (e-kirjat, e-lehdet, e-äänikirjat)	12 895	14 301
kirjastoauton lainausmäärä	62 506	

Kirjastoauton lainausmäärä on vaihdellut vuosittain 65.000 lainan molemmin puolin. Omatoimikirjasto on toiminut Tervakoskella keväästä 2015 alkaen ja kokemukset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä. Tällä hetkellä omatoimikirjastokortin on hankkinut jo 920 asiakasta. Turengissa laajempi omatoimipalvelu otetaan käyttöön vuoden 2020 kuluessa.

Kulttuuri

Janakkalan kulttuurikasvatussuunnitelma, Kulttuuripolku, kattaa esiopetuksen ja peruskoululaiset sekä varhaiskasvatuksen. Kulttuuripolku toteuttaa lapsen oikeutta taiteeseen ja kulttuuriin. Lapsen oikeuksien julistuksen mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus kulttuurielämyksiin ja itseilmaisuuksiin. Kulttuuripolusta jokainen janakkalalainen lapsi saa monipuolisen kattauksen taide- ja kulttuurikokemuksia. Vuosi vuodelta Kulttuuripolku kasvattaa lapsen kulttuurikompetenssia ja tukee Janakkalan kulttuurikasvatussuunnitelman tavoitteiden toteutumista. Kulttuuripolkua tuottaa Janakkalan kulttuuritoimi yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin kanssa. Rahoitus koostuu kunnan omarahoitusosuudesta ja Opetus- ja kulttuuriministeriön tuesta. Seudullisella lastenkulttuuriyhteistyöllä kehitämme lastenkulttuuria ja kulttuurikasvatusta yhdessä.

Kulttuuritoimi järjestää työpajoja ja tapahtumia kuntalaisille. Kaikille avoimia ja maksuttomia vuosittaisia tapahtumia ovat mm. Laurinmäen torpparimuseolla järjestettävät Kesänavaus (n.200-300 kävijää/vuosi) Taaran markkinat (n.500-700 kävijää/vuosi) Joulunavaus (n. 1000 kävijää/vuosi). Kulttuuritoimi on myös yhteistyökumppanina useissa tapahtumissa, kuten Janakkalan Barokki ja Keltaisen talon konsertit.

Laurinmäen museolle on tehty 2019-2020 Museoviraston tuella digitaalisten palvelujen kehittämistä, AR-hahmot ja eMuseo. Museon tapahtumiin ja palveluihin sekä Keltaisen talon kahvilaan konserteineen on panostettu ja markkinoitu ahkerasti. Museolla käy jatkuvasti kasvava asiakasmäärä koronapandemiasta huolimatta. Kunnan järjestämät kulttuuritapahtumat ovat pääosin maksuttomia, lasten tapahtumista kaikki Museovierailut ovat maksuttomia janakkalaisille koulu- ja päiväkotiryhmille.

Museokävijöitä poislukien tapahtumat ja retket

Laurinmäki kesä	Aikuiset	Lapset	yhteensä
2017	137	?	137 +?
2018	209	76	285
2019	273	114	404
2020	505	233	738

Kulttuuritoimi jakaa avustuksia kulttuuriyhdistysten toimintaan 10 000€ vuodessa sekä 2018 alkaen 5000€ tapahtumatukea Janakkalassa järjestettävälle kulttuuritapahtumille.

Ikäihmisten palveluyksiköissä on järjestetty konsertti tai työpaja keväisin ja syksyisin sekä vanhusten viikolla juhla. Kulttuuritoimi vastaa myös vuosittain veteraanipäivän ja itsenäisyyspäivän juhlista. Koronapandemian takia 2020 näitä ei päästy normaalisti järjestämään.

2020 koronapandemian aikana monet tapahtumat ja kulttuuripolun ohjelmat joko peruuntuivat tai siirtyivät. Osa pyrittiin korvaamaan etäsisällöillä, kuten omatoimimateriaaleilla, etäkonserteina ja -esityksinä. Veteraaneille lähetettiin kirjeet ja muistamiset ja ikäihmisille toteutettiin yhteistyössä Siskot ja Simot ry:n kanssa Joulupostia -kampanja ja tilattiin toimintakortteja palveluyksiköihin.

Ennaltaehkäisevä päihdetyö

Kunnassa on ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. Seudullinen päihdeasennekysely tehdään vuosittain. Vastaava toimielin on sote -lautakunta. Ehkäisevää päihdetyötä tekevät kaikki työntekijät kaikkien ikäryhmien palveluissa. Neuvolassa ja kouluterveydenhuollon nuorisotiloilla, työpajoilla, ikäihmisten palveluissa ym. Yhteistyötä tehdään Ehyt ry:n ja A-klinikan ehkäisevän päihdetyön kanssa

3. Yhteenveto

Kunnan rooli hyvinvoinnin tuottajana ja mahdollistajana tulee entisestään korostumaan, kun sosiaali- ja terveyspalvelut siirtyvät hyvinvointialueen järjestettäväksi. Tässä kertomusosassa on haluttu luoda katsaus laajan hyvinvointikäsitteen mukaisiin asioihin: fyysisen terveyteen, toimintakykyyn ja psyykkiseen hyvinvointiin, osallisuuteen ja sosiaalisiin verkostoihin sekä hyvinvointia tukevaan ympäristöön palveluineen. Ja lisäksi huolenpitoon ihmisestä ja ympäristöstä sekä paikallisesti ja globaalisti vastuulliseen toimintaan.

Tähän yhteenvedoon on koottu kertomusosassa tarkastelussa olleet asiat ja olennaimmat tilastotiedot tai kuvaukset niihin liittyen.

LAPSIPERHEET

Lapsiperheiden osalta tarkasteltiin perheiden ja lasten määrää, lastensuojeluilmoitusten määrää, varhaiskasvatuspalveluja ja korona-ajan vaikutuksia.

Lapsiperheiden ja lasten määrä on vähentynyt vuodesta 2018 7%. Lapsiperheköyhyys lisääntyy. Janakkalassa 11,3 % alle 18-vuotiaista elää pienituloisissa perheissä. Lastensuojeluilmoitusten määrä on jatkanut vähenemistään. Korona-aikana sosiaalitoimen lapsiperheiden palvelut pystyttiin järjestämään normaaliin malliin.

Opiskelu- ja kouluterveydenhuollossa koronarajoitukset vaikuttivat terveystarkastuksen järjestämiseen, kuitenkin lähes kaikki lakisääteiset tarkastukset on saatu vuosien 2020-2021 aikana pidettyä. Neuvolapalveluissa näkyi koronaepidemia niin, että koronapandemian alussa tehtiin neuvolassa vain välttämättömät tarkastukset raskaana oleville äideille ja alle vuoden ikäisille lapsille. Pandemian alussa perheet myös peruivat vastaanottoaikoja. Vuoden 2021 aikana neuvolatyössä on näkynyt henkilöstön saatavuuden haasteet. Poissaoloihin on ollut hankalaa löytää sijaisia.

Perhe saa varhaiskasvatuspaikan lain asettaman määräajan puitteissa, mutta vanhempien toiveita paikasta ei voida aina toteuttaa. 1-6 vuotiaista lapsista 79% on varhaiskasvatuksen piirissä.

Korona-aika on vaikuttanut eniten niihin perheisiin, joiden tilanne on jo lähtökohtaisesti ollut huono.

LAPSET JA NUORET

Lasten ja nuorten osalta tarkasteltiin varhaiskasvatuspalveluja, fyysistä toimintakykyä, osallisuuden kokemusta, kouluaterian syömistä, lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman muutostavoitteiden toteutumista, nuorisotyötä ja mielenterveyttä.

Move!-mittausten perusteella 51,5 prosentilla 8. luokkalaista ja 38,3 prosentilla 5. luokkalaisista on heikko fyysinen toimintakyky ja varsinkin kestävyyskunto on heikentynyt.

4. ja 5. luokan sekä 8. ja 9. luokan oppilaiden vähintään yhtenä kertana viikossa harastavien osuus on laskenut vuodesta 2019 vuoteen 2021. Tähän saattaa vaikuttaa koronarajoitukset. Lukiolaisista osuus on hyvä 99,3 %.

Tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista koulukiusaamista kokee vähintään kerran viikossa 9,5 % oppilaista. Määrä on lisääntynyt. Tulos oli vuonna 2019 5,8 %. 8. ja 9. luokkalaisten osalta kokonaisprosentti vuosien 2019 ja 2021 kyselyissä on säilynyt kutakuinkin samana, eli vuonna 2019 kiusaamista vähin-

tään kerran viikossa kokeneiden osuus oli 7,1 %, kun se vuonna 2021 oli 7,3 %. Varsinkin poikien kokema kiusaaminen on lisääntynyt. Lukiolaisten kokema kiusaaminen ei ole lisääntynyt, mutta on yleisempää kuin verrokkikunnissa.

Koulutyytyväisyys on Janakkalassa pysynyt ennallaan. 4. ja 5. luokkalaisista 80,6 % pitää koulunkäynnistä. Vastaava osuus 8.-9.- luokkalaisten osalta on 49,5 %. Kokeumuksen mukaan pitkäaikaiset poissaolot koulunkäynnistä ovat lisääntyneet pandemian myötä. Myös opiskeluhuollon palveluiden käyttö on lisääntynyt pandemian aikana, johon omalta osaltaan voi vaikuttaa se, että palveluja on tarjottu myös etänä.

Lukiolaisista 56,8 % arvioi pitävänsä koulunkäynnistä vuoden 2021 kyselyssä, kun tämä prosenttiosuus oli 73,7% vuonna 2019. Tähän on voinut vaikuttaa korona-ajan etä- ja lähiopintojen vaihtelut.

4. ja 5. luokkalaisista yhä useampi kokee, ettei ole tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä. Yläkoulun oppilaiden kohdalla tilanne oli parantunut vuodesta 2019 vuoteen 2021. Nyt n. 13,6 % kokee itsensä ulkopuoliseksi.

Alakoulun 4. ja 5. luokkalaisista oppilaista vain 38,8 % koki osallistuneensa koulun asioiden suunnitteluun. Tämä tulos on lähes 10 % pienempi kuin vuonna 2019.

Lukiolaisista 1. ja 2. vuoden opiskelijoista 13,7 % ei koe olevansa tärkeä osa koulu- eikä luokkayhteisöä. Tulos on parantunut vuoteen 2019 verrattuna, jolloin arvo oli 14,5 %.

Lapsiystävällinen kunta -kyselyn kautta lapset ja nuoret kertoivat halukkuutensa kertoa nykyistä useammin mielipiteensä itseään, lähiyhteisöään ja kuntaa koskeviin asioihin.

Ateria- ja puhtauspalvelujen seurantajaksolla vuonna 2020 94 % oppilaista osallistui lämpimän ruoan ruokailuun.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan mukaisesti seurataan lasten ja nuorten fyysistä aktiivisuutta, yleistä terveydentilaa, ahdistuneisuutta ja osallisuuden kokemusta. Uusimpien tulosten mukaan näyttää siltä, että korona-aika on vaikuttanut poikiin vähemmän haitallisesti kuin tyttöihin. Tyttöjen keskuudessa yleinen terveydentila on huonontunut ja mielenterveys heikentynyt.

Etsivä nuorisotyön piirissä on vuosittain noin 90 nuorta. Etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajan osallistuminen työllisyyden kuntakokeiluun parantavat nuorten ohjautumista palveluihin, opiskeluihin ja työhön.

Nuorisopsykiatrian käynnit ovat Janakkalassa pysyneet korkeina. KHKS nuorisopsykiatria on kuormittunut, koska lähetemäärät ovat kasvaneet, odotusajat poliklinikalle ovat pitkiä. Erikoissairaanhoidon tukkeutuminen on lisännyt perusterveydenhuollon työmäärää.

TYÖIKÄISET

Työikäisten kohdalta tarkasteltiin työllisyystilannetta, liikunnan harrastamista ja terveyspalveluja.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien 25-64 vuotiainen määrä on ollut hieman nousussa.

Tietoa 20 vuotta täyttäneiden vapaa-ajan liikunnasta on vuodelta 2013. Silloin vapaa-ajan liikuntaa harrastamattomien osuus on ollut 22,7 %. Terveytensä kannalta riittämätön liikunta, ylipaino ja huonokuntoisuus tarkoittaa suurempaa riskiä sairastua ja siten kasvavia sosiaali- ja terveystaloudellisia kustannuksia. Liikuntapalvelut mahdollistaa edullisten perusliikuntapaikkojen käytön kaikille kuntalaisille.

Janakkalassakin psykologien asiakasmäärissä on selkeä kasvu viime vuosina. Tilanne on ollut nähtävissä jo ennen pandemiatilannetta, mutta se on entisestään pahentunut pandemian aikana.

Lääkärivastaanotoilla käyntimäärät ovat laskeneet vuosien 2018-2021 välisenä aikana merkittävästi. Taustalla on monia muuttujia, mutta selittävinä tekijöinä on se, että hoitajien hoidettavia sekä digitaalisesti hoidettavia asioita on tunnustettu vuosittain yhä enemmän. Vaikka lääkärin vastaanotolla käy määrällisesti vähemmän potilaita, ovat he hoidollisesti vaativampia ja yhden potilaan hoitoon menee ajallisesti enemmän resursseja.

IKÄIHMISET

Ikäihmisten kohdalla tarkasteltiin toimintakykyä, liikuntaa, kotihoitoa.

Lonkkamurtuma vie usein toimintakyvyn. Janakkalassa 65 vuotta täyttäneiden hoidettujen lonkkamurtumien prosentuaalinen osuus 0,6%, joka on lähellä vertailukuntien tasoa. Ja vastaa valtakunnallista tasoa. Useampi kuin joka kymmenes siirtyy tapaturman jälkeen hoiva- ja asumispalveluiden piiriin, vaikka olisi asunut aiemmin kotona.

Yli 70-vuotiaiden uimahallikäynnit Tervakosken uimahallissa lisääntyivät vuoteen 2020 saakka. Vuonna 2020 määrä romahti johtuen koronarajoituksista ja uimahallin sulkemisesta puoleksi vuodeksi.

Liikuntapalvelut järjestää ikäihmisille monipuolisia liikuntamahdollisuuksia.

Keskimäärin säännöllisen kotihoidon asiakasmäärä on tänä vuonna ollut 206 asiakasta kuukaudessa. Vuonna 2020 määrä oli 224. Kotihoidon asiakkaat ovat toimintakyvyltään heikompi kuntoisia, mikä näkyy kasvuna 45h/kk tai sen ylitse apua tarvitsevilla asiakkailla.

VAMMAISET JA KEHITYSVAMMAISET

Vammaisten ja kehitysvammaisten osalta tarkasteltiin määrää ja henkilökohtaisen avun päätösmääriä.

Vammaispalveluissa omaishoidon tuen saajia oli syyskuussa 2021 51 henkilöä (alle 65 v.) Omaishoidettavia lapsia ja nuoria on tällä hetkellä 22. Henkilökohtaisen avun päätöksiä on tehty 69:lle henkilölle.

KAIKKI IKÄRYHMÄT

Kaikkien ikäryhmien osalta tarkasteltiin teknisen toimen palveluja, ekologisia energiaratkaisuja, osallisuutta, terveydenedistämisasiivisuutta, liikuntapalveluja, energiatehokkuutta, katuja ja kevyenliikenteen väyliä, puistometsien määrää, osallisuutta, kunnan ja yhdistysten yhteistyötä, Vanajaveden opiston opeustuntimäärää sekä kirjasto- ja kulttuuripalveluja.

Teknisen toimen keskeisimpiä aineellisia palveluita kuntalaisille ovat virkistysalueet, infrastruktuuri sekä kunnan omistamien kiinteistöjen- ja maa-alueiden tuottama hyvinvointi.

Ympäristöpalveluissa lisätään kuntalaisten ympäristötietoisuutta ja kestäväää kehitystä. Lupa- ja valvontakäytäntöjä kehitetään nopeammaksi lain sallimissa rajoissa. Kaavoituksella luodaan monipuolista asumis- ja palvelurakenteita.

Kunnan omistamat kiinteistöt mahdollistavat tuhansien kuntalaisten päivittäisen viihtymisen. Tilojen käyttöä on tehostettu allokoimalla tilat toimintojen vaatimalla tavalla ja panostamalla energiatehokkuuteen ja ekologisiin ratkaisuihin. Mm. Delfort areenalle on asennettu aurinkosähköjärjestelmän, maalämmön ja sähkölämmityksen yhdistelmä. Janakkalan kirjasto-liikuntahallissa on myös aurinkosähköjärjestelmä, Turenjin koulukeskukseen tulee hybridilämmitysjärjestelmä. Järjestelmässä hyödynnetään kaukolämpöä, maalämpöä ja aurinkosähköä.

Kuntalaisia osallistetaan päätöksentekoon mm. Lyylinpuiston suunnittelussa.

Omatoimisen lähiruoan kasvattaminen mahdollistetaan viljelypalstoilla.

Janakkalan terveydenedistämisasiivisuuden pistemäärä on 70/100. Valtakunnallisesti kuntien liikunnanedistämisasiivisuus on kehittynyt kokonaisuudessaan myönteiseen suuntaan viimeisen kahden vuoden aikana. Janakkalassa on mm. liikuntapaikkojen määrän osalta hyvä tilanne.

Liikuntapalvelujen digitaaliset liikuntavideot ovat suosittuja. Katselukerrat ovat lisääntyneet hurjasti vuosien 2020 ja 2021 välillä. Eniten yksittäisiä katselukertoja ovat keränneet frisbeegolfiin liittyvät videot.

Uimahalli on ollut aktiivisessa käytössä vertailukuntiin nähden. Korona-aikana kävijämäärät romahtivat.

Sopimuskauden 2017-2025 energiatehokkuussopimuksen tavoite vuodelle 2025 on 7,5% energiansäästö. Energiansäästön lisäksi tavoitteena on lisätä uusiutuvan energian osuutta kunnassa. Janakkalassa on laadittu toimintasuunnitelma energiankäytön tehostamiseksi ja uusiutuvan energian käytön lisäämiseksi. Energiakatselmukset on toteutettu kunnan omistamissa kiinteistöissä 80% rakennustilavuudesta. Toteutettuina energiansäästö-toimenpiteinä on tehty mm. katuvalosaneeraus, ilmanvaihdon ja lämmityksen ohjauksien ja laitteiden uusimisia, rakennusautomaation uusimista, pihavalaistuksien muutoksia LED-valaistukselle, sisävalaistuksen uusimista LED-valaistukselle ym. Uusiutuvan energian käyttöä on lisätty lämmitystapamuutoksilla öljystä maalämpöpumpulle ja ilma-vesilämpöpumpulle, myös poistoilmalämpöpumppu on otettu käyttöön yhdessä kohteessa.

Janakkalan kunnassa on kunnossapidettäviä katuja 113 km kevyenliikenteen väyliä 91 km.

Puistometsät (370 ha) ovat taajamassa olevia asemakaavoitettuja metsäalueita.

Äänestysaktiivisuus laski kunnallisvaaleissa 5,5 %. Äänestysprosentti oli 52,3 % vuonna 2021 ja 57,8 % vuonna 2017.

Kunnan ja yhdistysten yhteistyötä on jäsennetty ja tuotettu Yhdessä –käsikirja, joka on helppokäyttöinen nettiversio. 2021 pilotoitiin ja luotiin Janakkalan kumppanuus-pöytämalli. Janakkala on mukana SILTA-yhteistyöverkostossa, joka edistää kuntien ja yhdistysten yhteistyötä koko Hämeenlinnan seudulla.

Kunnan avustuksiin yhteisöille oli varattu vuonna 2021 246 259 euroa. Osallistuva budjetti oli 2021 käytössä kolmatta vuotta.

Vanajaveden opiston opiskelijamäärä lisääntyi vuonna 2020 edelliseen vuoteen verrattuna.

Pääkirjaston ja Tervakosken lähikirjaston lisäksi kuntalaisia palvelee kirjastoauto. Kirjastoauton vuoden 2019 lainauksista 65 % oli lasten, päiväkotien ja koulujen lainoja, mikä on suurempi kuin pääkirjastossa tai Tervakosken kirjastossa. Kirjastoauton lainausmäärä on vaihdellut vuosittain 65.000 lainan molemmin puolin.

Kaikkien yksiköiden kokonaislainauksesta yhteensä lasten ja aikuisten lainojen osuus on lähes yhtä suuri. Vuosina 2018 ja 2019 kokonaislainaus kasvoi n. 6 000 - 7 000 lainalla vuosittain ollen vuonna 2019 285 680 lainaa. Vuonna 2020 kirjaston koronasulun ym. rajoitusten myötä lainaus väheni lähes 50 000 lainalla edellisestä vuodesta.

Omatoimikirjasto on toiminut Tervakoskella keväästä 2015 alkaen ja kokemukset ovat olleet enimmäkseen myönteisiä. Tällä hetkellä omatoimikirjastokortin on hankkinut jo 920 asiakasta. Turengissa laajempi omatoimipalvelu otetaan käyttöön vuoden 2020 kuluessa.

Janakkalan kulttuuritoimi tuottaa Kulttuuripolkua yhteistyössä Hämeenlinnan kaupungin Lasten ja nuorten kulttuurikeskus ARXin kanssa. Kulttuuripolusta jokainen janakkalainen lapsi saa monipuolisen kattauksen taide- ja kulttuurikokemuksia.

Kulttuuritoimi järjestää työpajoja ja tapahtumia kuntalaisille. Kaikille avoimia ja maksuttomia vuosittaisia tapahtumia ovat mm. Laurinmäen torpparimuseolla järjestettävät Kesänavaus (n.200-300 kävijää/vuosi) Taaran markkinat (n.500-700 kävijää/vuosi) Joulunavaus (n. 1000 kävijää/vuosi). Kulttuuritoimi on myös yhteistyökumppanina useissa tapahtumissa, kuten Janakkalan Barokki ja Keltaisen talon konsertit.

Laurinmäen museolla käy jatkuvasti kasvava asiakasmäärä koronapandemiasta huolimatta.

Kulttuuritoimi jakaa avustuksia kulttuuriyhdistysten toimintaan 10 000€ vuodessa sekä 2018 alkaen 5000€ tapahtumatukea Janakkalassa järjestettäville kulttuuritapahtumille.

Ikäihmisten palveluyksiköissä on järjestetty konsertti tai työpaja keväisin ja syksyisin sekä vanhusten viikolla juhla. Kulttuuritoimi vastaa myös vuosittain veteraanipäivän ja itsenäisyyspäivän juhlista.

2020 koronapandemian aikana monet tapahtumat ja kulttuuripolun ohjelmat joko peruuntuivat tai siirtyivät. Osa pyrittiin korvaamaan etäsisällöillä, kuten omatoimimateriaaleilla, etäkonserteina ja -esityksinä.

Kunnassamme on ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö. Seudullinen päihdeasennekysely tehdään vuosittain. Ehkäisevää päihdetyötä tekevät kaikki työntekijät kaikkien ikäryhmien palveluissa.

Jatko

Tämä työ jatkuu myöhemmin hyvinvointikertomuksen suunnitelmaosalla, johon kirjaan toimenpiteet, joilla mahdollistetaan kuntalaisten elämänlaadun ja työllisyyden parantuminen, vähennetään sosiaalisia ongelmia ja lisätään kuntalaisten yhdenvertaisuutta.

4. Suunnitelman laatijat

Kertomusosa kirjoitettiin eri toimialojen viranhaltijoiden yhteistyössä hyvinvointiryhmän ohjauksessa. Kertomusosan kirjoittivat omien vastuualueidensa osalta liikuntapäällikkö Inkeri Jortikka, sote –kehittämispäällikkö Sini Kelo, nuorisopalvelupäällikkö Sanna Laine, vs. sivistystoimen kehittämispäällikkö Minna Maijala, teknisen toimen kehittämispäällikkö Kari Nostaja, varhaiskasvatuksen pedagoginen johtaja Riitta Ranta, varhaiskasvatuksen palvelupäällikkö Maarit Sihvonen, viestintäpäällikkö Leena Joutsenniemi, kulttuurituottaja Anna-Milla Vainio, kirjastotoimenjohtaja Matti Karvinen ja perhekeskuksen toiminnanjohtaja Jaana Hymmi.

5. Kertomusosan käsittely ja hyväksyminen

Sivistyslautakunta, sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta sekä tekninen lautakunta käsittelevät ja hyväksyvät kertomusosan omalta osaltaan marraskuun 2021 aikana. Valtuuston käsittely on joulukuussa 2021.

